

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 20.12.2010
COM(2010) 774 окончателен
Приложение А/Глава 20

ПРИЛОЖЕНИЕ А към

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно Европейската система от национални и регионални сметки в
Европейския съюз**

ПРИЛОЖЕНИЕ А

Глава 20: Сметки на държавното управление

ВЪВЕДЕНИЕ

20.01 Дейностите на държавното управление се представят отделно от тези на останалата част на икономиката, тъй като правомощията, мотивацията и функциите на държавното управление са различни от тези на другите сектори. Настоящата глава съдържа представяне на сметките на държавното управление и представяне като държавна финансова статистика (ДФС), с което се дава цялостна картина на икономическите дейности на държавното управление: приходи, разходи, дефицит/излишък, финансиране, други икономически потоци и баланс.

20.02 Държавното управление има правомощия да събира данъци и други задължителни налози и да приема закони, които засягат поведението на икономическите единици. Основните икономически функции на държавното управление са следните:

- а) да предоставя стоки и услуги на обществото или за колективно потребление (като държавна администрация, отбрана и правоприлагане), или за индивидуално потребление (като например услуги в областта на образованието, здравеопазването, отдиха и културата), и да финансира тяхното предоставяне с доходи от данъчното облагане и други доходи;
- б) да преразпределя дохода и богатството чрез трансферни плащания, като например данъци и социални плащания;
- в) да се занимава с други видове непазарно производство.

В **раздел I** се определят границите на сектор „Държавно управление“.

20.03 При представянето на икономическите дейности на сектор „Държавно управление“ като ДФС обичайната поредица от сметки се представя по начин, който е по-подходящ за финансовите анализатори и лицата, определящи политиките на държавното управление. При представянето като ДФС се използват агрегати и балансиращи статии, определени от гледна точка на понятия, определения, класификации и отчетни правила на ESA, така че те да се измерват по съгласуван начин с другите макроикономически променливи и със същите единици за измерване, използвани в другите държави. Някои статии, като спестяване и нето предоставени/нето получени заеми, вече са на разположение в поредицата от сметки. Други статии, като общ приход, общ разход, данъчна тежест и общ дълг, не са изрично представени.

Раздел II съдържа представянето като ДФС.

20.04 В **раздел III** са представени допълнителни правила по някои по-трудни въпроси, свързани с класифицирането и измерването за държавния сектор.

I. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СЕКТОР „ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ“

- 20.05 Сектор „Държавно управление“ (S.13) обхваща всички единици на държавното управление и всички непазарни организации с нестопанска цел (ОНЦ), които са контролирани от единици на държавното управление. Той обхваща също така и други непазарни производители, както са определени в параграфи 20.18—20.39.
- 20.06 Единиците на държавното управление са юридически лица, създадени посредством политически процес, които имат законодателна, съдебна или изпълнителна власт над другите институционални единици в рамките на определена област. Основната им функция е да предоставят стоки и услуги на обществото и на отделните домакинства на непазарна основа и да преразпределят доходи и богатство.
- 20.07 Единицата на държавното управление обикновено има правомощия да събира парични средства чрез задължителни трансфери от други институционални единици. За да се удовлетворят основните изисквания за разглеждане като институционална единица, единицата на държавното управление трябва да разполага със собствени средства, които или са събрани като доход от други единици, или са получени чрез трансфери от други единици на държавно управление, и трябва да има правомощия да отпуска тези средства с оглед изпълнение на целите на своята политика. Тя трябва да може също така да получава заеми за своя сметка.

1. Идентификация на единиците на държавното управление

Единици на държавно управление

- 20.08 Във всички държави съществува централно образувание, по-специално в *централното държавно управление*, което упражнява национални изпълнителни, законодателни и съдебни правомощия. Неговите приходи и разходи се регулират и контролират пряко от Министерство на финансите или сходна структура чрез общ бюджет, одобрен от законодателната власт. Въпреки разнообразието по отношение на големината и организацията това образувание обикновено е една институционална единица. Министерските отдели, агенциите, съветите, комисиите, съдебната власт и законодателните органи са част от тази основна централна единица на държавното управление. Отделните министерства в него не се разглеждат като отделни институционални единици, понеже нямат правомощия да притежават собствени активи, да поемат пасиви или да се ангажират с операции от свое име.
- 20.09 Подсекторите на сектор „Държавно управление“, като например федералното и местното държавно управление, могат да включват първостепенни централни единици на държавно управление, като описаните в параграф 20.08, всяка от които е свързана с определено равнище на държавното управление и географски район.
- 20.10 В допълнение към тази първостепенна единица съществуват образувания на държавното управление, които имат самостоятелно установени юридически идентичности и разполагат със значителна независимост, включително право

да вземат решения по отношение на обема и състава на техните разходи и пряк източник на приходи, като целеви данъци. Такива образувания често се създават с цел изпълнение на специфични функции, като пътно строителство или непазарно производство на услуги в областта на здравеопазването, образованието или научните изследвания. Тези образувания са самостоятелни единици на държавното управление, когато водят пълен набор от отчети, притежават стоки или активи на свое име, ангажират се с непазарни дейности, за които са отговорни по закон, и могат да поемат задължения и да сключват договори. Такива единици (както и контролираните от държавното управление организации с нестопанска цел) са известни като „извънбюджетни единици“, тъй като имат отделни бюджети, получават значителни трансфери от главния бюджет и техните основни източници на финансиране се допълват със собствени източници на приходи, които са извън главния бюджет. Тези единици се класифицират в сектор „Държавно управление“, освен ако са предимно пазарни производители, контролирани от друга единица на държавното управление.

- 20.11 Общият бюджет на всяко равнище на държавното управление може да обхваща некорпоративните предприятия, които са пазарни производители, и квазикорпоративните предприятия. Ако отговарят на условията за разглеждане като институционални единици, тези предприятия не са част от сектор „Държавно управление“, а се класифицират в сектор „Нефинансови предприятия“ или сектор „Финансови предприятия“.
- 20.12 Фондовете за социална сигурност са единици на държавното управление, които са натоварени с управлението на схемите за социална сигурност. Схемите за социална сигурност са социалноосигурителни схеми, които обхващат цялото общество или големи части от обществото като цяло и се налагат и контролират от държавното управление. Даден фонд за социална сигурност е институционална единица, ако е организиран отделно от останалите дейности на единиците на държавното управление, притежава собствени активи и пасиви и извършва финансови операции за своя сметка.

ОНЦ, класифицирани в сектор „Държавно управление“

- 20.13 Организациите с нестопанска цел (ОНЦ), които са непазарни производители и се контролират от единици на държавното управление, са единици на сектор „Държавно управление“.
- 20.14 Държавните управления могат да изберат да използват някои организации с нестопанска цел, а не агенции на държавното управление, за да прилагат политики на държавното управление, тъй като тези ОНЦ се считат за по-независими, обективни и подложени в по-малка степен на политически натиск. Например научноизследователската и развойната дейност и определянето и поддържането на стандарти в области като здравеопазване, безопасност, околна среда и образование са области, в които ОНЦ могат да бъдат по-ефективни от агенциите на държавното управление.
- 20.15 Контролът върху ОНЦ се формулира като възможността да се определя общата политика или програмата на ОНЦ. Държавната намеса под формата на общи разпоредби, приложими за всички заети с една и съща дейност единици, не е от

значение при решението за това, дали държавното управление упражнява контрол по отношение на определена единица. С оглед определяне дали дадена ОНЦ се контролира от държавното управление, се вземат предвид следните пет показателя за контрол:

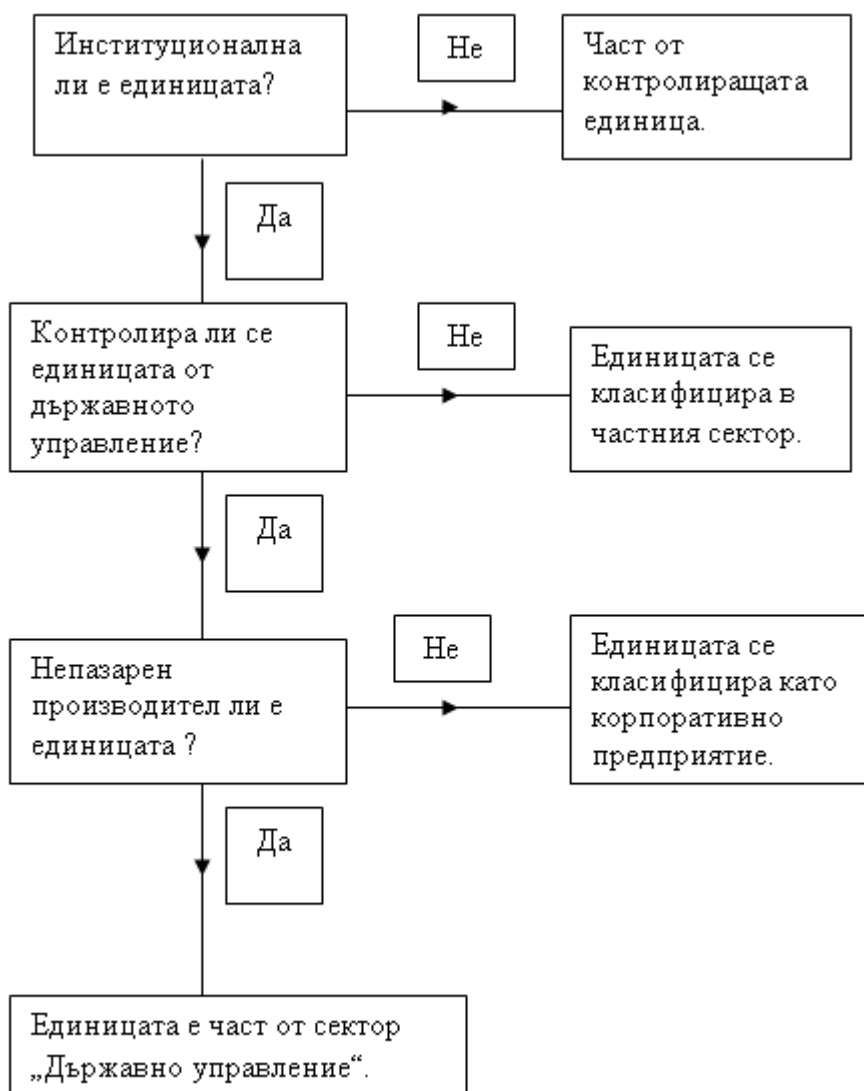
- а) назначаването на служители;
- б) други разпоредби на учредителния документ, като например задълженията в устава на ОНЦ;
- в) договорни споразумения;
- г) степен на финансиране;
- д) експозиция на риск.

Един показател може да бъде достатъчен, за да се установи наличието на контрол. Ако обаче дадена ОНЦ, която се финансира основно от държавното управление, е в състояние да определя политиката или програмата си в значителна степен в насоките, споменати по останалите показатели, тя няма да бъде считана за контролирана от държавното управление. В повечето случаи определен брой отделни показатели заедно указват наличието на контрол. Решението, основано на тези показатели, ще включва по същество извършването на преценка.

- 20.16 Непазарното естество на дадена ОНЦ се определя както за други единици на сектор „Държавно управление“.

- 20.17 Възможно е да е трудно да се вземе решение относно класификацията на производителите на стоки и услуги, които работят под влиянието на единици на държавното управление. Алтернативите са те да бъдат класифицирани като държавно управление или ако отговарят на условията за институционални единици — като държавни корпоративни предприятия. За тези случаи се използва следното дърво на решенията.

Дърво на решенията

Държавен контрол

- 20.18 Контролът по отношение на дадено образование е способността да се определя общата политика или програмата на това образование. Използваните критерии за определяне на наличието на контрол от страна на държавното управление са тези, които се използват за корпоративните предприятия, които се считат за държавни корпоративни предприятия, както е посочено в глава 2, параграф 2.32.

Пазарно/непазарно разграничение

Понятие за икономически значими цени

- 20.19 Непазарните производители предоставят цялата или по-голямата част от своята продукция безвъзмездно или на цени, които не са икономически значими. Икономически значимите цени са цени, които оказват съществено въздействие върху количествата на продуктите, които производителите имат желание да предоставят, и върху количествата на продуктите, които купувачите имат желание да придобият. Това е критерият, който се използва за класифициране на продукцията и производителите на пазарни или непазарни, като по този начин се решава дали дадена институционална единица, в която държавното управление има контролно участие, трябва да бъде определена за непазарен производител — и следователно класифицирана в сектор „Държавно управление“ — или като пазарен производител — и следователно класифицирана като държавно корпоративно предприятие.
- 20.20 Докато оценката дали дадена цена е икономически значима се извършва на равнището на всяка отделна единица продукция, критерият за определяне на пазарния/непазарния характер на дадена организационна единица се прилага на равнището на единицата.
- 20.21 Когато производителите са частни предприятия, може да се приеме, че цените са икономически значими. Обратно на това, когато е налице държавен контрол, цените на единицата могат да се определят или изменят за целите на държавната политика, което може да създаде трудности при определянето на това, дали цените са икономически значими. Държавните корпоративни предприятия често се създават от държавното управление, за да предоставят стоки и услуги, които пазарът не би произвел в количества и на цени, които да съответстват на политиката на държавното управление. За тези единици на държавното управление, които се ползват от подкрепата на държавното управление, продажбите могат да покриват голяма част от разходите им, но те ще реагират на пазарните сили по различен начин от частните предприятия.
- 20.22 За да се анализира разликата между пазарен и непазарен производител по отношение на промените в пазарните условия, е полезно да се определи кои единици са потребителите на въпросните стоки и услуги и дали производителят действително се конкурира на пазара или е единственият доставчик.

Критерии на купувача на продукцията на държавен производител

Продукцията се продава главно на корпоративни предприятия и домакинства

20.23 Икономически значими цени обикновено има, когато са изпълнени две основни условия:

- 1) производителят има стимул да приспособява предлагането или с цел реализиране на печалба в дългосрочен план, или най-малко покриване на капиталовите и другите производствени разходи, включително потреблението на основен капитал, чрез продажби, и
- 2) потребителите имат свободата на избиране въз основа на начисляваните цени.

Продукцията се продава единствено на държавното управление

20.24 Някои услуги обикновено се изискват като спомагателни услуги. Те включват дейности като транспорт, финансиране и инвестиране, закупуване, продажба, маркетинг, компютърни услуги, комуникации, почистване и поддръжка. Единица, която предоставя този вид услуги единствено на своята единица-майка или на други единици в същата група от единици, е спомагателна единица. Тя не е отделна институционална единица и се класифицира към своята единица майка. Спомагателните единици предоставят цялата своя продукция на своите собственици, които я използват за междинно потребление или бруто образуване на основен капитал.

20.25 Ако държавен производител продава единствено на държавното управление и е единственият доставчик на неговите услуги, се приема, че той е непазарен производител, освен ако се конкурира с частен производител. Типичен случай е участието в тръжна процедура за договор с държавното управление при търговски условия, поради което плащанията, извършвани от държавното управление, са единствено за предоставените услуги.

20.26 Ако даден държавен производител е един от няколко доставчици на държавното управление, той се счита за пазарен производител, ако се конкурира с другите производители на пазара и неговите цени удовлетворяват общите критерии за разглеждане като икономически значими, както е определено в параграфи 20.19—20.22.

Продукцията се продава на държавното управление и на други

20.27 Ако даден държавен производител е единственият доставчик на своите услуги, се приема, че той е пазарен производител, ако неговите продажби за единици, различни от „Държавно управление“, са повече от половината от неговата обща продукция или неговите продажби за „Държавно управление“ отговарят на изискването за участие в тръжна процедура в параграф 20.25.

20.28 Ако има няколко доставчици, държавният производител е пазарен производител, ако се конкурира с другите производители чрез участие в тръжна процедура за договор с държавното управление.

Пазарно/непазарно изпитване

- 20.29 Секторната класификация на основните единици на държавното управление, които предоставят стоки и услуги на непазарна основа и/или преразпределят доход и богатство, не предизвиква затруднения.

За други производители, които функционират под контрола на държавното управление, е необходимо да се извърши оценка на дейността и ресурсите им. За да се реши дали те са пазарни единици и за да се определят икономически значими цени, трябва да се проверят критериите, посочени в параграфи 20.19—20.28. Условиата могат да се представят в резюме по следните начин:

- а) производителят е институционална единица (необходимо условие, *вж. също дървото на решенията в параграф 20.17*);
- б) производителят не предоставя основно спомагателни услуги;
- в) производителят не е единственият доставчик на стоки и услуги за държавното управление или ако е такъв, той има конкуренти; и
- г) производителят има стимул да адаптира предлагането, за да предприеме възможна доходоносна дейност, да е в състояние да функционира в пазарни условия и да изпълнява финансовите си задължения.

Способността да се предприеме пазарна дейност, по-специално, ще бъде проверена по обичайния количествен критерий (критерият за 50-те процента), като се използва съотношението на продажбите спрямо производствените разходи (според определеното в параграфи 20.30 и 20.31). За да бъде считана за пазарен производител, единицата на държавното управление трябва да покрива поне 50 % от разходите си с продажбите си през достатъчно продължителен многогодишен период.

- 20.30 За пазарното/непазарното изпитване продажбите на стоки и услуги съответстват на постъпленията от продажби, с други думи на пазарната продукция (P.11), увеличена с плащанията за непазарна продукция (P.131), ако има такава. В този контекст производството за собствена сметка не се счита за част от продажбите. От продажбите се изключват също така всички плащания, получени от държавното управление, освен ако те се предоставят на други производители, които извършват същата дейност.

- 20.31 Производствените разходи представляват сумата от междинното потребление, възнаграждения на наетите лица, потребление на основен капитал и други данъци върху производството. За целите на пазарното/непазарното изпитване, производствените разходи се увеличават с нетните разходи за лихви и се намаляват със стойността на условното производство, по-специално производството за собствена сметка. Субсидиите за производство не се изваждат.

Границата между финансово посредничество и държавно управление

- 20.32 На случая на единици, които се занимават с финансови дейности, трябва да бъде обърнато специално внимание. Финансовото посредничество е дейността,

при която единиците придобиват финансови активи, като в същото време поемат пасиви за своя собствена сметка, като извършват финансови операции.

- 20.33 Финансовият посредник се излага на риск, като поема пасиви за своя собствена сметка. Ако например една държавна финансова единица управлява активи, но не се излага на риск чрез поемане на пасиви за своя собствена сметка, тя не е финансов посредник и единицата се класифицира в сектор „Държавно управление“, а не в сектор „Финансови предприятия“.
- 20.34 Прилагането на количествения критерий на пазарното/непазарното изпитване към държавни корпоративни предприятия, занимаващи се с финансово посредничество или с управление на активи, обикновено не е от значение, защото техните доходи произтичат както от доход от собственост, така и от печалба при държането.

2 Гранични случаи

Главни управления

- 20.35 Държавните главни управления представляват образувания, чиято главна функция е да контролират и ръководят група от дъщерни дружества под контрола на единица на държавното управление. Разграничават се два случая:
- а) Дотолкова, доколкото държавното главно управление е институционална единица и се занимава с управлението на пазарни производители, той се класифицира в съответствие с главната дейност на групата — в сектор S.11, ако основната дейност е производство на стоки и нефинансови услуги, или в сектор S.12, ако произвежда главно финансови услуги (вж. също така параграфи 2.23 и 2.59).
 - б) Ако държавното главно управление не е институционална единица и следователно понякога наричано „фиктивно“, или действа като агент на държавното управление за целите на държавната политика, като например разпределяне на средствата между дъщерните дружества и организиране на приватизация или анулиране, то се класифицира в сектор „Държавно управление“.
- 20.36 Използваният тук термин „държавно главно управление“ включва единиците, които са известни също под названието „държавни холдингови дружества“.
- 20.37 Дъщерните дружества, които са част от група, извършват производствена дейност и водят пълен набор от сметки, се считат за институционални единици, дори ако отчасти са отстъпили своята автономност за вземане на решения на централния орган (вж. параграф 2.13). Пазарното/непазарното изпитване се прилага към индивидуалните единици. Следователно може да стане така, че дадено дъщерно дружество, за разлика от други, да бъде признато като непазарно и класифицирано в сектор „Държавно управление“.

Пенсионни фондове

- 20.38 Пенсионните схеми на работодателите представляват мерки, създадени за предоставяне на плащания при пенсиониране на участниците, въз основа на

договорно взаимоотношение между работодателя и наетото лице. Те включват финансирани, нефинансирани и отчасти финансирани схеми.

- 20.39 Финансирана схема за пенсионни плащания в зависимост от постигнатата доходност, създадена от единица на държавното управление, но в която няма гаранция на държавното управление за равнището на дължимите пенсии и равнището на пенсиите не е сигурно, защото зависи от ефективността на управлението на активите, не се третира като схема за социална сигурност. В резултат на това единицата, която управлява схемата, както и самият фонд, ако той е отделна институционална единица, се считат за финансови предприятия, класифицирани в подсектора на застрахователните (осигурителните) дружества и пенсионните фондове.

Квазикорпоративни предприятия

- 20.40 Квазикорпоративните предприятия са некорпоративни предприятия, които функционират като корпоративни предприятия. Квазикорпоративните предприятия се третират като корпоративни предприятия: т.е. като отделни институционални единици от единиците, към които принадлежат, и по този начин се признава тяхното отделно икономическо и финансово поведение. Следователно пазарните поделения, контролирани от единица на държавното управление и признати за държавни квазикорпоративни предприятия, се групират с корпоративните предприятия от сектор „Нефинансови предприятия“ и от сектор „Финансови предприятия“.
- 20.41 Дадено поделение на държавното управление или група поделения, извършващи един и същ вид производствена дейност, които се намират под общо управление, се третират като държавно квазикорпоративно предприятие, ако:
- а) то начислява цени за своята продукция, които са икономически значими;
 - б) то се счита за разполагащо с автономност на вземане на решения; и
 - в) съществува пълен набор от сметки, които позволяват неговите оперативни салда, спестявания, активи и пасиви да бъдат отделно установени и измерени, или е възможно да се състави такъв пълен набор от сметки.
- 20.42 Размерът на дохода, разпределен на собствениците от едно квазикорпоративно предприятие по време на определен отчетен период, се определя от собствениците. Това разпределение е еквивалентно на плащането на дивидент от корпоративно предприятие на неговия(те) акционер(и). Като се има предвид размерът на разпределения доход, се определя размерът на неразпределената печалба на квазикорпоративното предприятие. Собствениците могат да инвестират повече капитал в предприятието или да изтегли капитал от него, като отпише някои от неговите активи, а тези капиталови потоци трябва да бъдат указани в отчетите, винаги когато възникват. Потоците от инвестиции и доход от собственост в квазикорпоративните предприятия се отчитат по същия начин, както и подобни потоци в корпоративните предприятия. По-специално инвестиционните субсидии се записват като капиталови трансфери.

- 20.43 Образованията на производители, които не се третират като квазикорпоративни предприятия, остават включени в единиците на държавното управление, които ги притежават. Въпреки че единиците на държавното управление се състоят предимно от непазарни производители, в рамките на дадена единица на държавното управление могат да съществуват пазарни поделения. Продажбите на тези пазарни поделения са в допълнение към евентуалните несъществени продажби, които представляват вторична продукция, продадена от непазарни поделения при икономически значими цени. В резултат на това дадена единица на държавното управление е възможно да има нетен опериращ излишък, различен от нула: нетния опериращ излишък, генериран от пазарни поделения.

Преструктуриращи агенции

- 20.44 Някои държавни единици се занимават с преструктурирането на корпоративни предприятия. Тези корпоративни предприятия могат да са или да не са контролирани от държавното управление. Тези преструктуриращи агенции могат да бъдат държавни единици или агенции, които съществуват от дълго време, или да са създадени с това специално предназначение. Държавното управление финансира преструктурирането по различни начини: пряко — чрез капиталови инжекции, като например капиталов трансфер, заем или придобиване на собствен капитал, или непряко — чрез предоставяне на гаранции. Основните критерии, определящи секторната класификация на преструктуриращите агенции, са дали тези образувания са финансови посредници, пазарния характер на основната дейност и степента на риск, поет от държавната агенция. В много случаи степента на риска, поет от преструктуриращата агенция, е ниска поради факта, че тя работи с държавно финансово подпомагане и от името на държавното управление. Преструктуриращите агенции могат да се занимават с приватизация или анулиране.

Приватизационни агенции

- 20.45 Първият тип преструктуриращи агенции управлява приватизацията на единици на държавния сектор. Съществуват два случая:
- а) преструктуриращата единица, без оглед на нейния правен статут, действа като пряк агент на държавното управление или има ограничен живот. Основната ѝ функция е да преразпределя националния доход и богатство, като насочва средствата от една единица към друга. Преструктуриращата единица се класифицира в сектор „Държавно управление“;
 - б) преструктуриращата единица е холдингово дружество, което контролира и управлява група от дъщерни дружества и само незначителна част от неговата дейност е посветена на извършването на приватизация и насочване на средства от едно дъщерно дружество към друго от името на държавното управление и за целите на държавната политика. Единицата се класифицира като корпоративно предприятие и всички операции, извършени от името на държавното управление, следва да бъдат пренасочени през сектор „Държавно управление“.

Структури за анулиране

- 20.46 Вторият тип преструктуриращи агенции се занимава с обезценени активи и може да бъде създаден при банкова или друга финансова криза. Те се наричат структури за анулиране или „лоши банки“. Такива преструктуриращи агенции трябва да се класифицират в съответствие със степента на риска, който поемат, като се има предвид степента на финансово подпомагане от държавното управление.

В най-честия случай преструктуриращата агенция купува активи над пазарните цени с пряко или непряко финансовото подпомагане от държавното управление. В резултат на дейностите ѝ се преразпределя национален доход и богатство. Ако структурата за анулиране не се излага на риск, тя се класифицира в сектор „Държавно управление“.

Предприятия със специално предназначение

- 20.47 Предприятията със специално предназначение (ПСП), наречени също така дружества със специална цел (ДСЦ), могат да бъдат създадени за финансово удобство от държавното управление или от частни образувания. ПСП могат да бъдат ангажирани с фискални операции, в това число секюритизация на активи, получаване на заеми от името на държавното управление и т.н. Такива ПСП не са отделни институционални единици, когато са резидентни. Тези образувания се класифицират в съответствие с основната дейност на собственика, а ПСП, които изпълняват фискални операции, се класифицират в сектор „Държавно управление“.

- 20.48 Нерезидентните ПСП се признават за самостоятелни институционални единици. Всички потоци и позиции на наличностите между сектор „Държавно управление“ и нерезидентните ПСП се записват в сектор „Държавно управление“ и сметките по ПСП. Освен това, когато такива нерезидентни ПСП получават заеми от името на държавното управление или правят разходи за сметка на държавното управление в чужбина, дори когато няма записани потоци между държавното управление и ПСП, свързани с тези фискални дейности, операциите се начисляват условно в сметките както на държавното управление, така и на нерезидентното образувание, за да бъдат отразени фискалните дейности на държавното управление. Ако нерезидентно ПСП извърши операция за секюритизация без продажба на актив, операцията се третира като операция на получаване на заем от държавното управление. Икономическото съдържание на тази операция се отчита чрез условно начисляване на получаването на заем от нерезидентното ПСП от името на сектор „Държавно управление“ на същата стойност и в същия момент, в който ПСП поема пасив към чуждестранния кредитор.

Съвместни предприятия

- 20.49 Много държавни единици сключват договори с частни образувания или други държавни образувания, за да извършват съвместно редица дейности. Резултатът от дейностите може да бъде пазарна или непазарна продукция. Съвместните операции в широк смисъл могат да бъдат структурирани като един от три типа: съвместно контролирани единици, наричани в настоящото съвместни предприятия, съвместно контролирани операции и съвместно контролирани активи.

- 20.50 Съвместното предприятие изисква създаването на корпоративно предприятие, съдружие или друга институционална единица, в която всяка страна има съвместен контрол върху дейностите на единицата. Като институционална единица, съвместното предприятие може да сключва договори от свое име и да набира средства за своите собствени цели. Съвместното предприятие води своя собствена счетоводна документация.
- 20.51 Обикновено процентът собственост е достатъчен за определяне на контрола. Ако всеки собственик притежава равен процент от съвместното предприятие, следва да се разгледат останалите показатели за контрол.
- 20.52 Държавните единици могат също така да сключат споразумения за съвместна дейност, които не се управляват от отделни институционални единици. В този случай няма единици, които трябва да бъдат класифицирани, но трябва да се внимава, за да се гарантира, че собствеността на активите се записва правилно и споразуменията за поделение на приходите и разходите се сключват в съответствие с разпоредбите на основния договор. Например две единици могат да се договорят да отговарят за различни етапи от съвместен производствен процес или една единица може да притежава актив или комплекс от свързани активи, но двете единици да се договорят да поделят приходите и разходите.

Агенции за регулиране на пазара

- 20.53 Държавните агенции, които функционират в областта на земеделието, извършват два типа дейност:
- а) да купуват, държат и продават земеделски и други хранителни продукти на пазара, или
 - б) да бъдат изключителни или главни разпределители на субсидии или други трансфери за производителите.

В първия случай, при условие че функционира като пазарен производител, институционалната единица се класифицира в сектор „Нефинансови предприятия“ (S.11). Във втория случай институционалната единица се класифицира в сектор „Държавно управление“ (S.13).

- 20.54 В случай че агенцията за регулиране на пазара изпълнява и двете описани в параграф 20.53 дейности, агенцията се разделя на две институционални единици в съответствие с основната дейност, едната от които да бъде класифицирана в сектор „Нефинансови предприятия“ (S.11), а другата в сектор „Държавно управление“ (S.13). В случай че е трудно да се раздели агенцията по такъв начин, по правило се приспособява обичайното изпитване за класифициране по сектор, като се прилага критерият за „основна дейност“ въз основа на разходите. Ако разходите за единицата са в голяма степен свързани с дейността по управление на пазара, единицата се класифицира в сектор „Нефинансови предприятия“. Препоръчва се прагова стойност на съотношението на разходите спрямо продажбите от 80 %. Ако съотношението на разходите спрямо продажбите, свързани с регулаторната дейност, е по-малко от тази прагова стойност, единицата се класифицира в сектор „Държавно управление“ (S.13).

Наднационални органи

20.55 Някои държави са част от институционално споразумение, чрез което държавите участват в наднационален орган. Обикновено това споразумение предполага парични трансфери от държавите членки към наднационалния орган и обратно. Наднационалният орган извършва също така непазарно производство. В националните сметки на държавите членки наднационалните органи са нерезидентни институционални единици, които се класифицират в специален подсектор на „Останал свят“.

3. Подсекторите на сектор „Държавно управление“

20.56 В зависимост от административната и правна уредба, обикновено има повече от едно равнище на държавно управление в рамките на дадена държава. В глава 2 са посочени три равнища на държавно управление: централно, федерално (или регионално) и местно с подсектор за всяко равнище. Освен тези равнища на държавно управление съществуването и размерът на схемите за социална сигурност и тяхната роля във фискалната политика изискват за всички единици в рамките на схемите за социална сигурност да се съставя статистика като четвърти, самостоятелен подсектор на сектор „Държавно управление“. Не във всички държави има всичките равнища. В някои може да има само централно държавно управление или централно държавно управление и едно по-ниско равнище. В държави с повече от три равнища различните единици следва да бъдат класифицирани към едно от равнищата, посочени по-горе.

Централно държавно управление

20.57 Подсектор „Централно държавно управление“ (S.1311) обхваща всички единици на държавното управление, които имат национална сфера на компетентност, с изключение на единиците в рамките на схемите за социална сигурност. Политическата власт на централното държавно управление на дадена държава обхваща цялата територия на държавата. Централното държавно управление може да облага с данъци всички резидентни институционални единици и нерезидентни единици, които извършват икономически дейности в държавата. Централното държавно управление обикновено отговаря за предоставянето на колективни услуги в полза на обществото като цяло, като национална отбрана, взаимоотношения с други държави, държавен ред и безопасност, и за регулиране на социалната и икономическата системи на държавата. Освен това то може да прави разходи по предоставянето на услуги като образование или здравеопазване, основно в полза на отделните домакинства, като може да извършва и трансфери към други институционални единици, в това число други равнища на държавно управление.

20.58 Съставянето на статистика за централното държавно управление е важно поради специалната роля, която то изпълнява в анализа на икономическата политика. Главно чрез централното държавно управление фискалната политика въздейства върху инфлационния или дефлационния натиск в рамките на икономиката. Обикновено на равнището на централното държавно управление

определен орган за вземане на решения определя и осъществява политики, които са насочени към постигането на икономически цели на национално ниво.

- 20.59 Подсектор „Централно държавно управление“ в повечето държави е голям и сложен подсектор. Обикновено той се състои от централна група от отдели или министерства, които образуват една институционална единица, плюс различни органи, които функционират под контрола на централното държавно управление с отделна юридическа идентичност и достатъчна автономност, за да образуват допълнителни единици на централното държавно управление.
- 20.60 Главната централна група или първостепенното централно държавно управление понякога се нарича **бюджетно централно държавно управление**, което подчертава факта, че „бюджетът“ е основен елемент от неговия ключов отчетен документ. Това предполага, че бюджетът дава косвено определение на тази основна институционална единица на централното държавно управление. Понякога се нарича „държавата“, което не следва да се бърка с понятието за федерално държавно управление, като например провинции, окръзи, кантони, републики, префектури или административни региони във федерална система на държавно управление. При съставянето на пълната поредица от отчети на бюджетното централно държавно управление, често е целесъобразно да се включат дейностите на извънбюджетните фондове, когато те не са институционални единици, и като цяло всички операции на хазната, които не са отчетени в бюджета.
- 20.61 Другият компонент на централното държавно управление се състои от *други органи на централното държавно управление*, наричани също така извънбюджетни единици, които обхващат извънбюджетни агенции или образувания, които отговарят на изискванията за институционални единици, непазарни държавни предприятия с правен статут и непазарни ОНЦ с държавен контрол.
- 20.62 Централното държавно управление може да бъде разделено на два компонента: *бюджетно централно държавно управление* и *други органи на централното държавно управление*. Това разделение е предмет на преценка и може да бъде повлияно от практически съображения. Важен критерий е институционалният обхват на „бюджета“. Точният състав обаче следва да бъде изцяло известен и съгласуван между съставителите на национално равнище, за да се затвърди съгласуваността на изходните данни. Способността за съставяне на пълната поредица от сметки за тези два „подсектора“ на централното държавно управление е важна при оценяване на качеството на данните.

Федерално държавно управление

- 20.63 Подсектор „Федерално държавно управление“ (S.1312) обхваща всички единици на държавното управление във федерална система на държавно управление, които имат федерална или регионална сфера на компетентност, евентуално с изключение на единиците в рамките на схемите за социална сигурност. Щатът е най-голямата географска област, на която държавата като цяло се разделя за политически или административни цели. Тези области са известни с названия като провинции, окръзи, кантони, републики или административни региони. Всички те разполагат с достатъчни правомощия,

изисквани във федералната система на държавно управление. Законодателната, съдебната и изпълнителната власт на федералното държавно управление обхваща цялата област на отделния щат, който обикновено включва множество местности, но не обхваща други щати. В много държави федерално държавно управление не съществува. Във федерални държави значителни правомощия и отговорности могат да бъдат предоставени на федералното държавно управление и в тези случаи е целесъобразно да се образува подсектор „Федерално държавно управление“.

- 20.64 Федералното държавно управление обикновено има фискални правомощия да облага с данъци институционалните единици, които са резидентни или се занимават с икономически дейности в неговата област на компетентност. За да бъде признато за единица на държавното управление, едно образувание трябва да може да притежава активи, да набира средства и да поема пасиви за своя собствена сметка, като трябва също така да има право да харчи или разпределя поне част от данъците или другия доход, който получава, в съответствие със своите собствени политики. Образованието може обаче да получава трансфери от централното държавно управление, които са свързани с някои специфични цели. Федералното държавно управление може да назначава служители, без да подлежи на външен административен контрол. Ако едно образувание на държавното управление, което функционира в даден щат, зависи изцяло от средства от централното държавно управление и ако централното държавно управление указва също така начините, по които тези средства следва да бъдат изразходвани, тогава образованието е агенция на централното държавно управление.

Местно държавно управление

- 20.65 Подсектор „Местно държавно управление“ (S.1313) се състои от всички единици на държавното управление, които имат местна сфера на компетентност (с евентуално изключение на единиците в рамките на схемите за социална сигурност). Местното държавно управление обикновено предоставя широк диапазон от услуги на местните жители, някои от които могат да бъдат финансирани чрез субсидии от по-високи равнища на държавно управление. Статистиката за местното държавно управление обхваща широк набор от единици на държавното управление, като окръзи, общини, градове, градчета, административни райони, градски райони с общинско самоуправление, училищни райони и водоснабдителни и здравни райони. Често единици на местното държавно управление с различни функционални отговорности имат правомощия върху едни и същи географски области. Например отделни единици на държавното управление, представляващи град, окръг и училищен район имат правомощия върху една и съща територия. Освен това две или повече съседни местни държавни управления могат да образуват една единица на държавното управление с регионални правомощия, която се отчита на местните държавни управления. Тези единици се класифицират в подсектор „Местно държавно управление“.
- 20.66 Законодателната, съдебната и изпълнителната власт на единиците на местното държавно управление е ограничена до най-малките географски области, които се разграничават за административни и политически цели. Обхватът на правомощията на местното държавно управление обикновено е много по-малък

от този на централното или федералното държавно управление, като тези държавни управления може да имат или да нямат право да облагат с данъци институционалните единици или икономическите дейности, които се извършват в техните области. Те често зависят от субсидии от по-високите равнища на държавно управление и в известна степен действат като агенти на централно или федерално държавно управление. За да се третира като институционални единици обаче, те трябва да имат право на собствени активи, да набират средства и да поемат пасиви чрез получаване на заеми за тяхна собствена сметка. Те също така трябва да имат право да решават как да изразходват средствата и следва да могат да назначават техни собствени служители, без да подлежат на външен административен контрол.

Социална сигурност

- 20.67 Подсектор „Фондове за социална сигурност“ (S.1314) обхваща всички единици в рамките на схемите за социална сигурност, без оглед на равнището на държавно управление, което експлоатира или управлява схемите. Ако една схема за социална сигурност не отговаря на изискванията за третиране като институционална единица, тя се класифицира към своята единица-майка в един от останалите подсектори на сектор „Държавно управление“. Ако държавните болници предоставят непазарни услуги на обществото като цяло и се контролират от схеми за социална сигурност, те се класифицират в подсектор „Фондове за социална сигурност“.

II. ПРЕДСТАВЯНЕ НА СТАТИСТИКАТА КАТО ДЪРЖАВНА ФИНАНСОВА СТАТИСТИКА

1. Рамка

- 20.68 Опитът показва, че за държавното управление едно представяне, алтернативно на поредицата от сметки по ESA в централната рамка, отговаря в по-голяма степен на някои аналитични изисквания. Тази алтернатива е известна като представянето като държавна финансова статистика (ДФС). То дава различна, но все пак интегрирана картина на сметките на държавното управление със следните измервания на икономическата дейност на държавното управление: равнища на приходите, разходите, дефицита/излишъка, финансирането, други икономически потоци и баланса.
- 20.69 Основаното на ESA представяне като държавна финансова статистика се състои в операции, които се записват в различните текущи сметки, капиталовата сметка и финансовата сметка по ESA, прегрупирани за нефинансовите операции в представяне по единна сметка, което е по-подходящо за фискален анализ.
- 20.70 В системата на ДФС понятието „приходи“ се определя като сума на всички операции, записани в положителните ресурси на централната рамка на ESA, и субсидиите за получаване в текущите сметки, както и капиталовите трансфери за получаване, записани в капиталовата сметка. Разходите са сумата на всички операции, записани в положителното използване и в дължимите субсидии в текущите сметки, както и капиталовите разходи — бруто капиталообразуване плюс дължими капиталови трансфери — записани в капиталовата сметка. Тези

измервания на приходите и разходите са специфични за представянето като държавна финансова статистика, но основните операции са тези от ESA.

- 20.71 Разликата между приходите и разходите, равна на излишъка/дефицита, представлява нето предоставени / нето получени заеми (B.9). Финансирането на излишъка/дефицита е представено във финансовата сметка, в която се записват нетните придобивания на финансови активи и нетното натрупване на пасиви. Записите за разходите и приходите имат насрещен запис във финансовата сметка. Финансовите операции могат да доведат също така до два записа във финансовата сметка. Това отразява принципа на двустранното записване, според който за всяка операция има съответстваща операция във финансовата сметка. По принцип нето предоставените / нето получени заеми могат да бъдат получени също така от операциите с финансови активи и пасиви.

20.72 Представянето като ДФС е показано по-долу:

Представяне като държавна финансова статистика	
	Приходи
	Данъци
	Осигурителни вноски
	Продажба на стоки и услуги
	Други текущи приходи
	Приходи от капиталови трансфери
минус	Разходи
	Междинно потребление
	Възнаграждения на наетите лица
	Лихви
	Субсидии
	Социални плащания
	Други текущи разходи
	Разходи за капиталови трансфери
	Инвестиционни разходи
равно	Нето предоставени / нето получени заеми
равно	Операции с финансови активи и пасиви (финансиране)

20.73 Допълнителните сметки в системата на ДФС са за другите икономически потоци и баланси, съвместими с поредицата от сметки по ESA. Тези сметки позволяват пълно съгласуване на промяната в баланса и потоците, която е възникнала по време на отчетния период. За всеки актив или пасив е валидно следното тъждество:

	Начален баланс
плюс	Операции
плюс	Преоценки
плюс	Други изменения в обема

- 20.74 Балансът показва общите равнища на активите — нефинансови и финансови, както и неуредените пасиви, което позволява да бъдат изведени следните понятия: „нетна стойност“ като общо активи минус общо пасиви и „финансова нетна стойност“ като общо финансови активи минус общо пасиви.
- 20.75 *Държавната финансова статистика* представя финансовите резултати на сектор „Държавно управление“ и на неговите подсектори или всяко обединение на единици на държавното управление, както и самостоятелни институционални единици, като например бюджетното централно държавно управление.

2. Приходи

- 20.76 Приходната операция е операция, която увеличава нетната стойност и има положително въздействие върху нето предоставени (+) / нето получени (–) заеми. Приходите на държавното управление обикновено се доминират от задължителни такси, налагани от държавното управление под формата на данъци и осигурителни вноски. За някои равнища на държавното управление трансферите от други единици на държавното управление и субсидиите от международни организации представляват основен източник на приходи. Други общи категории приходи включват доход от собственост, продажби на стоки и услуги и разни трансфери, различни от субсидии. Общите приходи на държавното управление през даден отчетен период се изчисляват чрез сумиране на операциите за получаване, както следва:

Общи приходи	=	Общи данъци	D.2 + D.5 + D.91
	+	Общи осигурителни вноски	D.61
	+	Общи продажби на стоки и услуги	P.11 + P.12 + P.131
	+	Други текущи приходи	D.39 + D.4 + D.7
	+	Други капиталови приходи	D.92 + D.99

Данъци и осигурителни вноски

- 20.77 Общите данъци включват данъци върху производството и вноса (D.2), текущи данъци върху дохода, имуществото и други (D.5) и данъци върху капитала (D.91). Общите осигурителни вноски се състоят от фактически осигурителни вноски (D.611) и условни осигурителни вноски (D.612).
- 20.78 Определянето на данъците и осигурителните вноски може да е трудно. Свързаните проблеми и препоръчаните решения са описани в раздел III на настоящата глава. Докато данъците се записват в няколко от сметките по централната рамка на ESA, в представянето като държавна финансова статистика всички данъци се представят като една категория приход, с подкласификации в съответствие с основата, върху която се налага данъкът.

Данъците върху капитала се показват като данъци върху приходите в представянето като държавна финансова статистика.

- 20.79 Данните за приходите от данъци и осигурителни вноски¹ се използват за съставяне на коефициентите на общата данъчна или фискална тежест, като например съотношението на общите данъци спрямо равнището на БВП, използвано при международни съпоставки. В този контекст задължителните осигурителните вноски се представят едновременно с данъчната статистика и се включват в измерването на фискалната тежест или задължителните налози.

Продажби

- 20.80 Общите продажби на стоки и услуги се състоят от пазарна продукция (P.11) и плащания за непазарна продукция (P.131). Те включват също така — освен когато се използват за пазарното / непазарното изпитване (вж. параграф 20.32) — продукцията за собствено крайно потребление (P.12). По-голямата част от продукцията, произведена от сектор „Държавно управление“ се състои от стоки и услуги, които не се продават или се продават на цени, които не са икономически значими. Разпределението на непазарната продукция не съответства на понятието за приходи. По отношение на стоките и услугите единствено действителните продажби и някои специфични условни продажби се включват в приходите.
- 20.81 Пазарната продукция (P.11) на държавно управление обхваща:
- а) пазарната продукция на пазарните поделения, включени в държавното управление, като оръжейни заводи, които са част от министерство на отбраната, или столове за хранене, създавани от единици на държавното управление за техните служители, които определят икономически значими цени;
 - б) вторични пазарни продукти, продавани от непазарни поделения, понякога наричани „несъществени продажби“, като например такива, които са резултат от договори за научноизследователска и развойна дейност между държавни университети и корпоративни предприятия, или публикации, продавани от единици на държавното управление на икономически значими цени.
- 20.82 Посочените по-горе „несъществени продажби“ се разграничават от символичните входни такси в музеите, плащани от посетителите, които обикновено са частични плащания за непазарна продукция (P.131). Други значителни частични плащания са плащанията към болници или училища, когато те са непазарни.
- 20.83 Стойността на капиталотообразуването за собствена сметка се счита за приход в държавната финансова статистика, базирана на ESA, и се включва към

¹ Измерването на общите приходи от данъци и осигурителни вноски по ESA съответства на използването в статистиката на приходите на ОИСП, с изключение на записването на данъчните кредити за плащане и на условните осигурителни вноски. Записването на данъците и осигурителните вноски по ESA е също така хармонизирано с представянето като държавна финансова статистика на МВФ, с някои разлики по отношение на разбивките.

продажбите. Продажбите включват също така стойността на стоките и услугите, които се произвеждат и предоставят като възнаграждение на наетите лица в натура или друго плащане в натура.

- 20.84 Приходът от продажби в държавната финансова статистика в ESA се разглежда от гледна точка на продукцията: продажбите не се различават от продукцията, докато фактическите продажби за клиенти се различават с изменението на запасите. Това изменение на запасите обаче е по-вероятно да е малко за единици на държавното управление и други непазарни производители, които основно са ангажирани с производството на услуги, а не с производството на стоки. Продажбите се оценяват по базисни цени.

Каре: От централната рамка по ESA към операции и агрегати по ДФС

Ресурси по ESA		Приходи в ДФС по ESA
P.1	Продукция, от която	
	Пазарна продукция (P.11)	Продажба на стоки и услуги
	Продукция за собствено крайно потребление (P.12)	Продажба на стоки и услуги
	Непазарна продукция (P.13), от която	
	- Плащания за непазарна продукция (P.131)	Продажба на стоки и услуги
	- Непазарна продукция, друга (P.132)	Неотчетено в Общи приходи
D.2	Данъци върху производството и вноса (за получаване)	Общо данъци
D.3	Субсидии (за получаване)	Други текущи приходи
D.4	Доход от собственост	Други текущи приходи
D.5	Текущи данъци върху дохода и имуществото	Общо данъци
D.61	Осигурителни вноски	Общо осигурителни вноски
D.7	Други текущи трансфери	Други текущи приходи
D.91г	Данъци върху капитала (за получаване)	Общи данъци
D.92г	Инвестиционни субсидии (за получаване)	Други капиталови приходи
D.99г	Други капиталови трансфери (за получаване)	Други капиталови приходи
Използване и капиталови операции по ESA		Разходи в ДФС по ESA
P.2	Междинно потребление	Междинно потребление
D.1	Възнаграждения на наетите лица	Възнаграждения на наетите лица
D.2	Данъци върху производството и вноса (дължими)	Други текущи разходи
D.3	Субсидии (дължими)	Субсидии
D.41	Лихви	Лихви
D.4	Доход от собственост (с изключение на D.41)	Други текущи разходи
D.5	Текущи данъци върху дохода	Други текущи разходи

D.62	Социални плащания, различни от социалните трансфери в натура	Социални плащания, различни от социалните трансфери в натура
D.632	Социални трансфери в натура чрез пазарни производители	Социални трансфери в натура чрез пазарни производители
D.7	Други текущи трансфери	Други текущи разходи
D.8	Корекция за изменението на пенсионните права	Други текущи разходи
P.31	Разходи за индивидуално потребление за пазарна продукция	Социални трансфери в натура чрез пазарни производители
P.31	Разходи за индивидуално потребление за непазарна продукция	<i>Неотчетено в Общи разходи</i>
P.32	Разходи за колективно потребление	<i>Неотчетено в Общи разходи</i>
P.5	Бруто капиталобразуване	Капиталови разходи
NP	Придобиване минус отписване на непроизведени активи	Капиталови разходи
D.92p	Инвестиционни субсидии (дължими)	Капиталови разходи
D.99p	Други капиталови трансфери (дължими)	Капиталови разходи

В централната рамка на ESA нето предоставени / нето получени заеми (B.9) е балансиращата статия на капиталовата сметка. Балансиращата статия на сектор „Държавно управление“ в представянето като ДФС по ESA е идентично с нето предоставени / нето получени заеми (B.9). В това каре се обясняват причините.

Централна рамка на ESA

Първата сметка е сметка „Производство“ и следователно първият ресурс на даден институционален сектор в ESA е неговата продукция. Тъй като по-голямата част от услугите, предоставяни от държавното управление, не се продават на икономически значими цени и поради това са непазарни, е прието продукцията на държавното управление да се измерва като сбор на производствените разходи.

По подобен начин разходите за крайно колективно потребление, състоящо се от услугите, предоставени на обществото от държавното управление, като например общи услуги, отбрана, безопасност и държавен ред, се измерват единствено като сума на производствените разходи. Прието е също така, че разходите за колективно потребление (P.32) са равни на фактическото крайно потребление (P.4) на държавното управление.

Крайното индивидуално потребление на домакинствата, предоставено пряко от държавното управление на непазарна основа, също се измерва по неговите производствени разходи.

В резултат на това два типа потоци са „условно начислени“ в сметките на държавното управление на ESA :

- 1) от страната на ресурсите — *непазарната продукция, друга* (P.132), записвана в производствената сметка;
- 2) от страната на използването — *фактическото крайно потребление* (P.4) и *непазарните социални трансфери в натура* (D.631). Те се записват в сметка „Преразпределяне на дохода в натура“ и в сметка „Използване на коригирания разполагаем доход“.

Всеки условен поток е равен на сумата на фактическите потоци: производствените разходи. Тези два типа условни потоци, от страната на ресурсите и от страната на използването, са уравниени в поредицата от сметки на ESA.

Представяне на статистиката като ДФС по ESA

При представянето като ДФС по ESA се използват същите категории основни операции, но главно въз основа на действителните парични потоци, за да се получат общите приходи и общите разходи на държавното управление. Единствено определен набор от условни потоци се вземат предвид: условни осигурителни вноски и капиталови трансфери в натура.

Премахването от страната на ресурсите на непазарната продукция (P.132), за да се получат общите приходи, и премахването от страната на използването на фактическото крайно потребление ($P.4 = P.32$) и непазарните социални трансфери в натура (D.631), за да се получат общите разходи, води до същата балансираща статия:

нето предоставени / нето получени заеми (B.9).

Единствените социални трансфери в натура, които се отчитат в агрегираните общи разходи по ДФС на държавното управление, са социалните трансфери в натура, предоставени на домакинствата чрез пазарни производители (D.632), тъй като подлежат на действителни плащания от единици на държавното управление. Тези операции са също така тези, които следва да бъдат добавени към сумата на производствените разходи (равни на непазарната продукция, P.132), за да се получат разходите за крайно потребление на сектор „Държавно управление“.

$$P.3 = P.132 + D.632$$

Други приходи

- 20.85 Другите текущи приходи се състоят от доход от собственост (D.4), други субсидии за производство (D.39) и други текущи трансфери (D.7).
- 20.86 Доходът от собственост се състои от лихви (D.41), разпределен доход на корпоративните предприятия (дивиденди и доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им) (D.42) и, в по-малка степен, реинвестирана печалба от преки чуждестранни инвестиции на държавното управление (D.43), друг доход от инвестиции (D.44) и рента (D.45).
- 20.87 Другите текущи трансфери (D.7) включват главно трансфери в рамките на държавното управление. Те трябва да бъдат консолидирани, когато се съставят сметките на сектора като цяло.
- 20.88 Другите капиталови приходи се състоят от инвестиционни субсидии (D.92) и други капиталови трансфери (D.99), получени от други единици, предимно от други единици на държавното управление (въпреки че консолидирането, направено при представяне на статистиката, може да намали техния видим размер) и институции на ЕС, но също така от различни други единици, отразяващи операции като погасяване от длъжник след активирането на гаранция.
- 20.89 Субсидии, които понякога се определят в други статистически системи като трансфери, различни от субсидии, получени от една единица на държавното управление от друга единица на държавното управление или от международна организация, не са категория на ESA. Тяхната сума трябва да бъде равна на сумата на следните приходи от трансфери: $D.73 + D.74 + D.92$, в някои случаи заедно с $D.75 + D.99$.
- 20.90 Субсидиите, получени от единици на държавното управление, се състоят единствено от други субсидии за производство. Когато са получени от производствени образувания, числящи се към сектор „Държавно управление“, субсидиите за продукти са включени в остойностяването на продукцията и продажбите по базисни цени.

3. Разходи

- 20.91 Разходната операция е операция, която оказва отрицателно въздействие върху нето предоставени (+)/ нето получени заеми (-). Общите разходи се състоят от текущи и капиталови разходи. Текущите разходи включват разходи, свързани с производството (възнаграждения на наетите лица и междинно потребление), дължим доход от собственост (който се състои главно от лихва), както и трансферни плащания (като например социални плащания, текущи субсидии за други държавни управления и разни други текущи трансфери).
- 20.92 Общите разходи на държавното управление за определен отчетен период се изчисляват чрез използване на следното уравнение, като се сумират операциите, които са *дължими*):

Общи разходи	=	Междинно потребление	P.2
--------------	---	----------------------	-----

	Възнаграждения на наетите лица	D.1
+	Лихви	D.41
	Социални плащания, различни от социалните трансфери в натура	D.62
+	Социални трансфери в натура чрез пазарни производители	D.632
+	Субсидии	D.3
		D.29 + (D.4 - D.41) + D.5 + D.7 + D.8
+	Други текущи разходи	
+	Капиталови разходи	P.5 + NP + D.92 + D.99

Възнаграждения на наетите лица и междинно потребление

- 20.93 Възнагражденията на наетите лица и междинното потребление са разходи за производство за единиците на държавното управление.
- 20.94 Възнаграждения на наетите лица (D.1) включва заплащаната работна заплата (D.11), както и осигурителните вноски за сметка на работодателите (D.12), в това число условните осигурителни вноски, които в ESA се разглеждат като използване на домакинствата и като ресурси на държавното управление и по тази причина не следва да се консолидират. Възнагражденията се записват на база текущо начисляване към момента на извършване на работата, а не към момента, в който работната заплата е дължима или платена. Работните заплати включват платените бонуси и други еднократни суми (поради забавени плащания или подновяване на договора), като може да е трудно съответният момент на записване да бъде определен: когато са обхванати дълги периоди на трудова заетост, често става дума за момента на определяне на бонуса, а не на периода, който бонусът формално е предназначен да покрие.
- 20.95 Междинното потребление (P.2) обхваща стоките и услугите, които се потребяват по време на отчетния период в производствения процес. Като понятие то се различава от покупките и други възможни видове придобивки: всяка придобивка се записва в запасите преди да бъде отписана при нейното потребление. Стоки и услуги могат да бъдат придобивани също така от пазарни и непазарни поделения на държавното управление.
- 20.96 По правило моментът на записване на междинното потребление е ясен: в момента, когато продуктът бъде използван в производствения процес. Моментът на записване на покупки и други придобивки по правило е моментът на доставка, въпреки че може да има случаи, в които да е трудно да се установи моментът на доставка.

Разходи за социални плащания

- 20.97 Разходите за социални плащания представляват социални плащания, различни от социални трансфери в натура (D.62), които се състоят главно от плащания в брой и от социални трансфери в натура, предоставени на домакинствата чрез пазарни производители (D.632). Социалните трансфери в натура чрез пазарни производители представляват разходи на държавното управление за финансиране на стоки и услуги, предоставени на домакинствата от пазарни производители. Типични примери за това са здравеопазването и стоките и услугите, предоставяни от доктори и фармацевти, финансирани от единици на държавното управление чрез схеми за социална сигурност или програми за социално подпомагане.
- 20.98 Разходите за социални плащания не включват социалните трансфери в натура, предоставени на домакинствата от непазарни производители на държавното управление. Държавните управления често произвеждат услуги и стоки и ги разпределят безвъзмездно или на цени, които не са икономически значими. С цел да се избегне дублиране в представянето като държавна финансова статистика съответните разходи за производството на тези стоки и услуги се записват само веднъж като разходи — междинно потребление, възнаграждения на наетите лица, други данъци върху производството — и като приход — други субсидии за производство. В поредицата от сметки на ESA тези разходи са уравниени с ресурс в непазарна продукция и са записани отново като използване в разходи за крайно потребление (P.3), които следва да бъдат разпределени като социални трансфери в натура. Може да е от полза, за целите на анализа, да се изчисли по-широк агрегат на социалните трансфери, като се включат последните: социални плащания в брой (D.62) плюс социални трансфери в натура (D.63).
- 20.99 В ESA, дори когато плащанията при пенсиониране, платени на наетите лица в държавното управление, се считат за ликвидиране на пасив на държавното управление (вж. раздел III по-долу), те се записват също така като плащане на текущ разход, а свързаните вноски се включват като приход. Когато обаче схемата е финансирана, тези вноски и плащания представляват финансиране и поради това към разходите се добавя корекция на изменението на пенсионните права (D.8): тя е равна на осигурителните вноски, получени като пенсии или други плащания при пенсиониране, минус социалните плащания за пенсии или други плащания при пенсиониране за тези схеми, които задължения се признават като пасиви.

Лихви

- 20.100 Разходите за лихви включват дължимото за разходите, свързани с поемането на пасиви, по-специално по заеми, менителници, полици и облигации, но също така пасиви по депозити или други инструменти, които са пасиви на държавното управление. Лихвите се записват на база текущо начисляване (вж. раздел III по-долу).
- 20.101 Разходите за лихви се коригират според косвено измерените услуги на финансовите посредници (FISIM) в основаната на ESA държавна финансова статистика. Лихвите, платени на финансовите институции по заеми и депозити,

се разделят на компонент на услугата, който се записва като междинно потребление, и компонент на дохода от собственост, който се записва като платена лихва. Същата корекция се прилага за приходите от лихви на държавното управление, платени от финансовите институции по депозити или заеми.

Други текущи разходи

- 20.102 Другите текущи разходи включват други данъци върху производството (D.29), доход от собственост, различен от лихви (D.4—D.41), текущи данъци върху дохода, имуществото и други (D.5), други текущи трансфери (D.7) и корекцията за изменението на пенсионните права (D.8).
- 20.103 Докато другите данъци върху производството, плащани от единиците на държавното управление, се записват като разходи на държавното управление, данъците върху продукти не се представят отделно като разход на държавното управление. Това е така, защото, от една страна, тези данъци, тъй като не са ресурс за пазарните производители на държавното управление, чиято продукция се остойностява по базисни цени, не се включват в използването им и, от друга страна, данъците върху продуктите, които се използват в междинното потребление на държавното управление, са включени в неговото остойностяване по цените на купувачите.

Капиталови разходи

- 20.104 Капиталовите разходи обхващат капиталови трансфери под формата на инвестиционни субсидии (D.92) и други капиталови трансфери (D.99), както и инвестиционни разходи: бруто капиталообразуване (P.5, което се състои от бруто образуване на основен капитал — P.51g плюс изменение на запасите — P.52, и придобиване минус отписване на ценности — P.53) и придобивания минус отписване на непроизведени нефинансови активи (NP). Отписването на нефинансови активи, като сгради, не се записва като приходи, а като отрицателен капиталов разход, което изменя нето предоставените / нето получените заеми (B.9) в положителна посока.

Връзка с разходите за крайно потребление на държавното управление (P.3)

- 20.105 За потребителите на фискална и друга макроикономическа статистика е важно да се направи връзка между общите разходи на държавното управление и техния компонент — разходи за крайно потребление (P.3) на държавното управление.
- 20.106 Разходите за крайно потребление на сектор „Държавно управление“ са равни на общия размер на тяхната продукция (P.1) плюс разходите за продукти, предоставени на домакинствата чрез пазарни производители (т.е. социални трансфери в натура D.632), минус продажбите на стоки и услуги (P11+P12+P131).
- 20.107 Продукцията на държавното управление — пазарна продукция, капиталообразуване за собствена сметка и непазарна продукция — е равна на сумата от неговите разходи за производство (възнаграждения на наетите лица, междинно потребление, потребление на основен капитал, платени данъци

върху производството без получени субсидии за производството), плюс нетен опериращ излишък (B.2n), генериран от пазарни поделения на държавното управление.

- 20.108 Така чрез следното изчисление се получават разходите за крайно потребление, като се използват избрани позиции от разходите и приходите на държавното управление, както и нетният опериращ излишък (B.2n):

	Възнаграждения на наетите лица (D.1)
плюс	Междинно потребление (P.2)
плюс	Потребление на основен капитал (P.51c1)
плюс	Други дължими данъци върху производството (D.29 U)
минус	Други субсидии за производство, за получаване (D.39 R)
плюс	Нетен опериращ излишък (B.2n)
равно	Продукция (P.1)

и:

	Продукция
мину	Продажба на стоки и услуги (P.11+P.12+P.131)
плюс	Социални трансфери в натура чрез пазарни производители (D.632)
равно	Разходи за крайно потребление (P.3)

Разходи на държавното управление по функции (КОФОГ)

- 20.109 Класификацията на разходните операции чрез Класификацията на разходите на държавното управление по функции (КОФОГ) е съставна част от представянето на финансите на държавното управление: тя представлява основен аналитичен инструмент на разходите на държавното управление, особено полезен за международни съпоставки. Тази класификация показва целта, за която се извършват разходните операции. Тези цели се различават от административната уредба на държавното управление, например административна единица, отговорна за услугите в областта на здравеопазването, може да извършва дейности с образователна цел, като обучение на медицински специалисти. Изисква се кръстосано представяне на операциите на държавното управление по икономически характер (обичайната класификация по ESA) и според функциите.

- 20.110 Класификацията КОФОГ описва разходите на държавното управление в съответствие с десет основни функции, посочени по-долу, и в съответствие с две допълнителни равнища на още по-подробна разбивка, които не са

представени в настоящия текст. Например второто ниво е необходимо, за да се предостави информация за разходите за научноизследователска и развойна дейност, както и за предоставяне на информация за разходите на държавното управление, които са отредени за рисковете и социалните нужди на социалната защита.

- 20.111 Класификацията КОФОГ е в съответствие с разграничението, което се прави между колективни непазарни услуги и индивидуални непазарни услуги, предоставяни от държавното управление: първите шест функции съответстват на колективните услуги, както и някои ограничени на брой части от останалите. Това дава възможност за изчисление на разходите за крайно колективно потребление на държавното управление. Агрегатната величина на общите разходи и разходните операции, разбити по функции, съответстват на тези в държавната финансова статистика на ESA. Следователно в тях не се включват непазарни социални трансфери в натура (D.631), които вече са отчетени в разходите за производство на държавното управление.

Таблица 20.1 КОФОГ: десетте функции на държавното управление

Код	Функция	Вид услуга
01	Общофункционално управление на държавата	Колективна
02	Отбрана	Колективна
03	Обществен ред и сигурност	Колективна
04	Дейности в областта на икономиката	Колективна
05	Опазване на околната среда	Колективна
06	Жилищна политика и обществено благоустройство	Колективна
07	Здравеопазване	Основно индивидуална
08	Развлечения, култура и религия	Основно индивидуална
09	Образование	Основно индивидуална
10	Социално осигуряване и подпомагане	Основно индивидуална

4. Балансиращи статии

Нето предоставени / нето получени заеми (B.9)

- 20.112 Нето предоставените (+)/нето получените (-) заеми (B.9) на държавното управление представляват разликата между общите приходи и общите разходи. Те са равни на балансиращата статия на капиталовата сметка (B.9N) в сметките по ESA. Това е сумата, с която държавното управление разполага за предоставяне на заеми или която то трябва да получи на заем, за да финансира своите нефинансови операции.

- 20.113 Нето предоставените (+)/нето получените (-) заеми са също така балансиращата статия на финансовата сметка (B.9F в централната рамка). Като понятие тя е еднаква с балансиращата статия на капиталовата сметка, въпреки че на практика е възможно да възникне статистическо разминаване.
- 20.114 Терминът „нето предоставени / нето получени заеми“ е нещо като терминологичен кратък израз. Когато променливата е положителна (което означава, че сочи финансови възможности), тя следва да се нарича предоставени заеми (+); а когато е отрицателна (което означава, че сочи нужда от получаване на заем), тя следва да се нарича нето получени заеми (-).

Изменения в нетната стойност, дължащи се на спестяване и капиталови трансфери (B.101)

- 20.115 Разликата между всички операции, които засягат нетната стойност по време на отчетния период, е балансиращата статия: *измененията в нетната стойност, дължащи се на спестяване и капиталови трансфери (B.101)*.
- 20.116 Изменението в нетната стойност, дължащо се на спестяване и капиталови трансфери, предоставя полезна мярка на сметките и политиките на държавното управление, тъй като те представляват ресурсите, придобити или потребени в текущите операции на държавното управление.
- 20.117 Измененията в нетната стойност, дължащи се на спестяване и капиталови трансфери, са равни на нето предоставени/нето получени заеми плюс нето придобиване на нефинансови активи (P5 + NP) минус потреблението на основен капитал (P.51c1).

	Нето спестяване плюс капиталови трансфери (B.101)
минус	Придобивания минус отписване на нефинансови активи (P.5+NP)
плюс	Потребление на основен капитал (P.51c1)
равно	Нето предоставени / нето получени заеми (B.9)
равно	Операции с финансови активи минус пасиви (финансиране)

5. Финансиране

- 20.118 Във финансовата сметка на държавното управление в ДФС се записват операциите с финансови активи и пасиви, както е описано в глава 5.

Операции с активи

- 20.119 **Валута и депозити (F.2)** отразява главно движенията в депозитите на държавното управление в банки, основно в централни банки, които могат да варират значително от един период на друг, по-специално поради операциите на хазната. Други единици на държавното управление, като например местно

държавно управление, фондове за социална сигурност, също имат значителни депозити в банкови сметки.

- 20.120 **Дългови ценни книжа** (F.3) отразяват главно нетните покупки на менителници, полици или облигации, емитирани от банки, нефинансови предприятия или нерезиденти, в това число чуждестранни държавни управления, като покупките се извършват най-вече от фондове за социална сигурност, притежаващи много активи, или други резервни фондове. Покупките от държавното управление на облигации, емитирани от други резидентни единици на държавното управление, се отчитат по тази позиция при неконсолидирано представяне, но не се включват в нея при консолидираното представяне, като вместо това се отчитат като погасяване на дългове.
- 20.121 **Заеми** (F.4) включва, в допълнение към заеми към други единици на държавното управление, предоставяне на заеми на чуждестранни държавни управления, на държавни корпоративни предприятия и на студенти. Тук се отразява също така анулирането на заеми с насрещен запис в разходите за капиталови трансфери. Заемите, предоставени от държавното управление, за които няма вероятност да бъдат погасени, се записват в ESA като капиталови трансфери и не се отчитат тук.
- 20.122 **Собствен капитал и акции в инвестиционни фондове** (F.5) включва придобивания минус отписване на собствен капитал в корпоративни предприятия от единици на държавното управление. Те могат да отразяват капиталови инжекции в държавни корпоративни предприятия или портфейлни инвестиции, приватизационни постъпления или извънредни дивиденди. Те се състоят основно от следните елементи:
- а) капиталови инжекции (обикновено под формата на пари в брой) за определени държавни корпоративни предприятия, при което държавното управление играе ролята на инвеститор с очакване за възвръщаемост на инвестираните средства. Тези инжекции не се считат за разходи на държавното управление в националните сметки;
 - б) портфейлни инвестиции под формата на покупки на котирувани акции на пазара, извършени от единици на държавното управление, като например фондове за социална сигурност, притежаващи много активи, или други операции, свързани с портфейлни инвестиции;
 - в) нетно инвестиране във взаимни фондове, които представляват алтернативни предприятия за инвестиции. По-специално вложенията във взаимни фондове на паричния пазар се отчитат тук, а не във „валута и депозити“, въпреки че са близки заместители на банковите депозити;
 - г) приватизациите, провеждани от специализирани приватизационни агенции, тъй като тези образувания се класифицират в сектор „Държавно управление“;
 - д) разпределения от държавни корпоративни предприятия на техните собственици, надвишаващи тяхната печалба от дейността, с изключение на печалба/загуба при държането, които се записват като финансови

операции под формата на разпределяне на собствен капитал, което е близко до частична ликвидация на предприятието, а не като приходи на държавното управление.

- 20.123 Операциите със **сметки за вземания** (F.8) отразяват въздействието на приложимия в ESA принцип на текущо начисляване, при който записването на операции става, когато възникне задължението за плащане, а не когато плащането бъде действително извършено, въпреки че държавните сметки или бюджетните записи в повечето държави отдавна са основани на плащането в брой. Въздействието върху нуждите от финансиране на държавното управление не е пряко свързано с дефицита, тъй като приходите на държавното управление могат да бъдат осребрени или разходите на държавното управление могат да бъдат уредени в различни отчетни периоди от този на самата икономическа операция. Другите вземания включват вземания на данъци и осигурителни вноски, както и суми, отнасящи се до операции на ЕС (суми платени от държавното управление от името на ЕС, които все още не са възстановени от ЕС), търговски кредити или аванси за разходи, като военно оборудване или редки случаи на работни заплати или плащания, извършени един месец предварително и т.н. Докато принципно тези активи са временни по характер и те задължително изчезват индивидуално след изтичане на определен период, средната стойност на отчетения поток за даден сектор, като например сектор „Държавно управление“, обикновено е над нулата, дори в продължение на известен период от време, тъй като размерът на вземанията обикновено се покачва с течение на времето заедно с останалата част на икономиката.
- 20.124 В повечето държави монетарното злато и СПТ се управляват от централната банка. Когато се управляват от държавното управление, те се записват във финансовата сметка на държавното управление.
- 20.125 Финансовите операции се записват по стойностите на операциите, т.е. стойностите в национална валута, при които са създадени, ликвидирани, обменени или поети съответните финансови активи и/или пасиви между институционалните единици, единствено въз основа на търговски съображения.
- 20.126 Стойността на операцията се отнася до конкретна финансова операция и нейната насрещна операция. Като понятие стойността на операцията следва да се разграничава от стойността, базирана на котирана на пазара цена, справедлива пазарна цена или всяка цена, която е предназначена да изрази общоприложимия характер на цените за клас от сходни или дори идентични финансови активи и/или пасиви. Стойността, която следва да бъде отчетена във финансовите сметки за даден заем, продаден на вторичния пазар, е стойността, за която заемът е продаден, а не номиналната стойност, а уравниването на баланса се вписва в другите изменения на сметките за активи.
- 20.127 В случаи обаче, когато насрещната операция на финансова операция например е трансфер и следователно финансовата операция се извършва при условия, различни от чисто търговски съображения, стойността на операцията се определя с текущата пазарна стойност на съответните финансови активи и/или пасиви. Следователно заем, закупен от държавното управление по номинална

стойност, а не по справедлива или записана стойност, се разделя на запис като заем във финансовите сметки по справедливата стойност и на капиталов трансфер, като по този начин се отчита трансфер на богатство от държавното управление.

- 20.128 Стойността на операцията не включва такси за услуги, хонорари, комисионни и подобни плащания, извършени при осъществяване на операциите. Те следва да се записват като плащания за услуги. Данъците върху финансовите операции също се изключват и се третираат като данъци върху услуги в рамките на данъците върху продукти. Когато една финансова операция е свързана с нова емисия на пасиви, стойността на операцията е равна на сумата на поетия пасив, като се изключват всички предплатени лихви. По подобен начин, когато даден пасив бъде погасен, стойността на операцията, както за кредитора, така и за длъжника трябва да съответства на намалението на пасива.

Операции с пасиви

- 20.129 Операции с пасиви се записват на стойността, на която тези пасиви са емитирани или погасени. Тази стойност може да не е номиналната стойност. Операцията с пасиви включва въздействието на начислената лихва.
- 20.130 Обратното закупуване от дадена единица на пасив се записва като погасяване на пасиви, а не като придобиване на активи. По същия начин, на равнище подсектор или сектор, закупуването на пасив от една единица на държавното управление, емитиран от друга единица от въпросния подсектор, при консолидираното представяне се представя като погасяване на пасив от този подсектор.
- 20.131 Финансовият лизинг и договорите за публично-частни партньорства (ПЧП), когато активът е включен в баланса на държавното управление, предполагат признаване на дълг на лизингополучателя или предоставящия субсидията. Плащанията по такъв лизинг или договори за ПЧП не са разход за целите суми, а представляват обслужване на дълг: погасяване на заем и разходи за лихви.
- 20.132 Финансирането, представено като дългосрочни търговски кредити или споразумения за вземания/задължения, следва да бъде класифицирано като заеми, защото те са свързани с предоставянето на дългосрочно финансиране в полза на заемополучателя, което се различава от съкровищен механизъм, при който продавачите обикновено предоставят на купувачите краткосрочен търговски кредит. В случай на значително удължаване на падежа на задължението за плащане, производителят поема финансова роля, която е различна от останалата негова дейност на производител.
- 20.133 Еднократните суми, обменяни при сключване на извънпазарни суапове, се класифицират като заеми (AF.4), когато еднократната сума е получена от държавното управление. Извънпазарните суапове се разделят в баланса на компонент „заем“ и компонент „редовен суап“ („at-the-money“ — когато цената на сделката е приблизително равна на пазарната цена на основната ценна книга).
- 20.134 Подобно на вземанията, операциите с други задължения отразяват времевото въздействие на принципа на текущо начисляване, но на страната на пасива:

когато разходите се начисляват, преди да са платени, или когато плащанията се извършват преди записването на приходите. В допълнение към търговския кредит, когато е краткосрочен, задълженията включват суми, получени от ЕС, които обаче все още не са платени от държавното управление на крайния бенефициер, предплащания на данъци или възстановявания на данъци, които все още не са платени.

6. Други икономически потоци

20.135 Сметка „Други изменения в обема на активите“ и сметка „Преоценки“ от ДФС по ESA са идентични със сметките, описани в глава 6. Всички изменения в активите и в пасивите, произтичащи от събития, различни от икономически операции, се записват в една от тези сметки.

Сметка „Преоценки“

20.136 Преоценките са същите, както описаните в глава 6. Допълнителна съответна информация, като меморандумни позиции, например преоценки в собствения капитал на държавни корпоративни предприятия, държани от единици на държавното управление, може да е от особено значение и в същото време трудна за измерване, защото е малко вероятно да има каквито и да било пазарни цени.

20.137 В ESA балансовите записи в идеалния случай са по пазарна стойност, с изключение на един или два специфични инструмента, и движенията в лихвените проценти, отразявани в индексите на фондовия пазар, водят до осезаеми изменения в стойността на наличностите, както и в нетната стойност на институционалните единици. Тези промени не са доход в ESA и следователно не са приходи или разходи на държавното управление и не оказват въздействие върху дефицита/излишъка на държавното управление. Измененията се записват в сметка „Преоценки“, което води до изменения в нетната стойност, дължащи се на номинална печалба и загуба при държането (B.103). Измененията в нетната финансова стойност на държавното управление по време на даден отчетен период в значителна степен се влияят от преоценките. Основните източници на преоценки, които оказват въздействие върху нетната финансова стойност, освен въздействието на активите и пасивите в чуждестранна валута, са следните:

- а) активи в недвижими имоти на държавното управление;
- б) собствен капитал на държавното управление;
- в) пасиви, свързани с ценни книжа.

20.138 Когато капиталова инжекция от държавното управление в държавно корпоративно предприятие се счита за капиталов трансфер, стойността на дела на държавното управление в собствения капитал на бенефициера обикновено се увеличава, със записи в сметка „Преоценки“, а не във финансовата сметка.

20.139 Когато един съществуващ заем или търговски кредит бъде продаден на друга институционална единица, разликата между цената на погасяване и цената на

операцията се записва в сметка „Преоценки“ на продавача и на купувача в момента на осъществяване на операцията.

Сметка „Други изменения в обема на активите“

- 20.140 Сметките „Други изменения в обема на активите“ включват потоци, които не са нито икономически операции, нито преоценки. Например те отразяват въздействието на евентуална промяна в секторната класификация на единици.
- 20.141 Отписването на заеми, което не отразява анулиране на дълг с изрично или мълчаливо двустранно споразумение, не е операция и се записва в сметка „Други изменения в обема на активите“, без да оказва въздействие върху нето предоставени/нето получени заеми.

7. Баланси

- 20.142 В сметките на сектор „Държавно управление“ в ДФС се използва същото определение на актив, както и в глава 5. Класификацията и стойността на активите и пасивите са идентични в ESA и в основаната на ESA ДФС.
- 20.143 Сумата на пасивите може да се счита за наличност на дългове. В същото време определението за дълг на държавното управление в контекста на фискалния надзор не е еднакво с общата наличност от пасиви в ESA и в ДФС, както от гледна точка на обхвата на отчетените пасиви, така и от гледна точка на остойностяването.
- 20.144 Някои активи са по-специфични за държавното управление: активи на културното наследство, като исторически паметници, инфраструктурни активи, като пътища и комуникационни съоръжения, дялове от капитала на държавни корпоративни предприятия, които нямат частен еквивалент.
- 20.145 На страната на пасивите обикновено не се записват пасиви, свързани със собствен капитал (AF.5), за единици на държавното управление. На по-агрегирано равнище на подсекторите на държавното управление обаче може да се появи пасив, свързан със собствен капитал, ако образувания са били класифицирани в рамките на сектор „Държавно управление“ в резултат на пазарно/непазарно изпитване.
- 20.146 Нетната стойност е балансиращата статия (B.90) на баланса:

Нетна стойност	=	Общи активи
		минус Общи пасиви

- 20.147 Собствените средства са сумата от нетната стойност (B.90) и емитирания собствен капитал (AF.5). Следователно в ESA *собствените средства* на единиците се определят като активи *минус* пасиви, с изключение на пасивите, свързани със собствен капитал, докато нетната стойност се определя като активи *минус* пасиви, включително пасиви, свързани със собствен капитал. Нетната стойност по ESA не е еднаква със собствения капитал на акционерите или нетната стойност в търговското счетоводство. Нетната стойност в

търговското счетоводство като понятие е по-близка до собствените средства в ESA.

- 20.148 Когато нетната стойност (B.90) на сектор „Държавно управление“ не може да бъде изчислена, поради липса на информация за измерване на наличността от нефинансови активи, се представя финансовата нетна стойност (BF.90), която показва разликата между общите финансови активи и общите пасиви.
- 20.149 ESA оценява баланса по пазарна стойност, с изключение на три специфични инструмента: валута и депозити (AF.2), заеми (AF.4) и други сметки за вземания/дължими суми (AF.8). За тези три инструмента стойностите, записани в балансите на кредиторите и на длъжниците, са сумите на главницата, която длъжниците по договор са задължени да върнат на кредиторите, дори в случаи, когато заемът е бил продаден с отстъпка или премия, в това число начислената лихва.
- 20.150 Пасивите, свързани с ценни книжа, се оценяват по пазарна стойност. Въпреки че длъжникът единствено е задължен за стойността на главницата, пазарната стойност е значителна, защото длъжникът е задължен да заплати бъдещи парични потоци, чиято настояща стойност варира в съответствие с пазарната доходност, а пазарната стойност отразява цената, която държавното управление ще трябва да плати, ако погаси дълга като изкупи обратно инструмента на пазара.
- 20.151 Когато се съставя балансът, котираният собствен капитал се оценява при използване на последната цена на котиране. Некотираният собствен капитал може да бъде оценен чрез съпоставяне на съотношения, като например собствените средства по балансова стойност спрямо пазарната стойност на собствения капитал, при сходни класове котирани дружества. За оценка на некотиран собствен капитал могат да се използват и други подходи, като използване на собствените средства на съответното корпоративно предприятие, като по този начин нетната стойност се определя на нула. Този подход може да се използва за държавни корпоративни предприятия, които имат уникални видове дейности, например когато държавното управление има дялове в собствения капитал на централните банки. Не се препоръчва обаче да се използват собствени средства по балансова стойност без корекции, както и да се използва номиналната стойност на емитирания собствен капитал.

8. Консолидиране

- 20.152 Консолидиране е метод на представяне на сметките за набор от единици, както ако те представляват едно образувание (единица, сектор, подсектор). То е свързано с отстраняване на операции и реципрочни позиции за наличности, както и свързани други икономически потоци между единиците, които се консолидират.
- 20.153 Консолидирането е важно за сектор „Държавно управление“ и неговите подсектори. Оценката например на общото въздействие на операциите на държавното управление върху общата икономика или устойчивостта на операциите на държавното управление е по-ефективна, когато мярката на операциите на държавното управление представлява набор от консолидирани

статистики. С цел да бъдат свързани агрегатите на държавното управление с икономиката като цяло, както в съотношенията на приходи или разходи към БВП, е по-добре да се премахне вътрешното движение на средства и да се включат само онези операции, които пресичат границите с други вътрешни сектори и със сектор „Останал свят“. Това е от особено значение за следните операции:

- а) доход от собственост (например лихви);
- б) текущи и капиталови трансфери;
- в) операции с финансови активи и пасиви.

20.154 Консолидирането не засяга балансиращите статии, защото консолидираните позиции се включват симетрично във всяка сметка. Например една субсидия от централното държавно управление за местна единица на държавното управление се консолидира чрез премахване на разхода от централното държавно управление и прихода от местното държавно управление, като по този начин нето предоставени / нето получени заеми на сектор „Държавно управление“ остават непроменени.

20.155 Основната идея на консолидирането е да се премахнат всички потоци между консолидираните единици, но трябва да се имат предвид и съображения от практическо естество. По правило операциите в производствената сметка, като продажби и покупки на стоки и услуги, не се допуска или не могат да бъдат консолидирани. Решението относно равнището на използваните подробни данни при консолидирането следва да се базира на това доколко полезни са за политиката консолидираните данни и относителната важност на различните видове операции и наличности.

20.156 При изготвянето на консолидирани сметки на държавното управление ESA предвижда консолидиране на следните главни операции (по степен на важност):

- текущи и капиталови трансфери, като субсидии от централното държавно управление за по-долни равнища на държавното управление,
- лихви, произтичащи от държане на финансови активи и пасиви от държавни управления на различни държави,
- операции, други икономически потоци и наличности, свързани с финансови активи и пасиви, като заеми към други държавни управления или придобивания на ценни книжа на държавното управление от единици в рамките на схемите за социална сигурност.

20.157 Покупките/продажбите на стоки и услуги между единици на държавното управление не се консолидират в ESA. Това е така, защото в сметките продажбите се представят на база продукция, а не на база отписване, така че е трудно да се реши, кой е насрещният участник в операцията за тази продукция. Освен това междинното потребление и продукцията следват две различни правила за остойностяване — базисни цени и цени за купувача — което създава допълнителни трудности.

- 20.158 Данъците или субсидиите, платени от една единица или образуване на държавното управление на друго, не следва да се консолидират. Данъците и субсидиите за продукти обаче не могат да бъдат консолидирани в системата, защото няма насрещен сектор — участник в операцията в ESA за тези операции: съответните суми не се признават отделно като разходи и (съответно) приходи и вместо това са включени във или изключени от стойността на междинното потребление или на продажбите.
- 20.159 Придобивания/отписванията на нефинансови активи, в това число операции между различни държавни управления със земя, сгради и оборудване, не са консолидирани, защото те вече са включени на нетна база в сметката: придобивания минус отписвания. Неконсолидираните и консолидираните сметки винаги показват равни суми за тези позиции.
- 20.160 Някои типове операции, които привидно се осъществяват между две единици на държавното управление, никога не се консолидират, защото се пренасочват в системата към други единици. Например осигурителни вноски за сметка на работодателя, без оглед на това дали се плащат на фондове за социална сигурност или на пенсионни фондове на държавното управление, се третират като платени на наетото лице като част от възнаграждението, а след това платени от наетото лице на фонда. Данъците, удържани от единици на държавното управление от възнаграждението на техните наети лица, като дължимите в момента на получаване на дохода данъци (PAYE), и заплащани на други подсектори на държавното управление, се третират като заплащани направо от наетите лица. Държавното управление като работодател в този случай е просто агентът, който ги събира от името на втората единица на държавното управление.
- 20.161 При консолидирането възникват трудности от практическо естество. Например, когато една операция, която следва да бъде консолидирана, се съдържа в записите на една единица, се очаква, че съответната операция ще е включена в сметките на насрещната страна; но тя може да не се покаже там, тъй като може да е записана в различен период, може да има различна стойност или може да е класифицирана като различен вид операция, поради различни счетоводни практики. Тези трудности са присъщи на системата на четиристранно записване, използвана в ESA, но те може да са по-очевидни при операции между държавни управления.

III. СЧЕТОВОДНИ ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ СЪС СЕКТОР „ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ“

- 20.162 Принципите на националните сметки се прилагат за сектор „Държавно управление“ по същия начин, по който се прилагат и за други сектори на икономиката. Въпреки това поради икономическия характер на дейностите на единиците на държавното управление или от практически съображения, в настоящия раздел се посочват допълнителни правила.
- 20.163 Аналогично на това принципите на националните сметки се прилагат по същия начин по отношение на измерването на приходите на държавното управление и разходите на държавното управление. Тези принципи обаче, в това число по-специално принципа на текущо начисляване, се прилагат, като се има предвид,

че кредитната надеждност и ограниченията на ликвидността на държавното управление са коренно различни от други измервания. Ако разходите се записват в сметките на държавното управление, когато се извършват от всяка единица на държавното управление, без оглед на значителното забавяне на плащането, приходите следва да бъдат записани в сметките, едва когато има голяма вероятност и достатъчно ниво на сигурност, че съответният паричен поток в действителност ще бъде осъществен.

- 20.164 Когато се класифицира една операция, националните счетоводители не са ограничени от наименованието на операцията в държавните сметки на държавното управление или в счетоводната отчетност на дадено корпоративно предприятие. Например едно голямо плащане към държавното управление, извършено от резервите на корпоративното предприятие или от продажбата на активи и наречено „дивидент“ в държавните сметки, се категоризира като извънреден дивидент и да се записва като финансова операция в националните сметки — това е разпределение на собствен капитал. Отчитането на икономическата реалност, когато се различава от правната форма, е основен счетоводен принцип, целящ да осигури съгласуваност и това операции от подобни видове да водят до подобни въздействия върху макроикономическите сметки, без оглед на нормативната уредба. Това е от особено значение за операции, включващи сектор „Държавно управление“.

1. Данъчни приходи

Характер на данъчните приходи

- 20.165 Данъците са задължителни безвъзмездни плащания, в брой или в натура, извършвани от институционалните единици към сектор „Държавно управление“ или наднационални органи, упражняващи своята върховна или друга власт. Обикновено те представляват основната част от приходите на държавното управление. В системата данъците се разглеждат като операции, тъй като се счита, че те представляват взаимодействия между единици, осъществявани по взаимно съгласие. Данъците се описват като безвъзмездни, защото държавното управление не предоставя на индивидуалната единица, която извършва плащането, нищо пропорционално в замяна на плащането.

- 20.166 Има случаи обаче, в които държавното управление предоставя нещо на индивидуалната единица в замяна на плащането, под формата на пряко предоставяне на разрешително или разрешение. В този случай плащането е част от задължителен процес, който гарантира надлежно признаване на собствеността и извършване на дейностите по закон. Необходими са допълнителни правила за категоризирането на тези плащания като данък, продажба на услуга или продажба на актив от държавното управление. Такива са предоставени в глава 4.

Данъчни кредити

- 20.167 Данъчните облекчения могат да бъдат под формата на данъчно намаление, освобождаване или приспадане, което се изважда от данъчната основа, или под формата на данъчен кредит, който се изважда направо от данъчното задължение, което иначе е дължимо от домакинството или корпоративното

предприятие — бенефициер. Данъчните кредити могат да бъдат платими, в смисъл че всяка сума на кредита, с която се надвишава данъчното задължение, ще бъде платена на бенефициера. За разлика от това някои данъчни кредити са неплатими и се описват като „невъзстановими“. Те са ограничени до размера на данъчното задължение.

- 20.168 В националните сметки данъчното облекчение, което е включено в данъчната система, се записва като намаляване на данъчното задължение и следователно като намаляване на данъчните приходи на държавното управление. Такъв е случаят с данъчните намаления, освобождаването от данъци и приспадането на данъци, тъй като те се включват направо в изчислението на данъчното задължение. Такъв ще бъдат също така случаят за неплатимите данъчни кредити, тъй като тяхната стойност за данъкоплатеца е ограничена до размера на тяхното данъчно задължение. За разлика от това случаят не е такъв за платимите данъчни кредити, които по определение могат да засегнат както неданъкоплатци, така и данъкоплатци. Тъй като те са платими, *платимите данъчни кредити* се класифицират като разход и да се записва като такъв за целия им размер. Следователно данъчните приходи на държавното управление ще бъдат дължимите такива без намаление за предоставените платими данъчни кредити, а разходите на държавното управление ще включват всички предоставени *платими данъчни кредити*. Това не оказва въздействие върху нето получените/нето предоставените заеми на сектор „Държавно управление“, но влияе както на данъчната тежест, така и на разходите на държавното управление и съответните съотношения спрямо БВП. Представянето на статистиката трябва да позволява получаване на данъчните кредити на нетна база.

Суми за записване

- 20.169 Правилното записване на данъчните приходи е от основно значение за измерване на дейностите и резултатите на държавното управление. Сумите за записване следва да отговарят на сумите, които е вероятно да бъдат действително събрани от държавното управление: това предполага, че сумите които са декларирани, но се считат за несъбираеми, не следва да се записват като приходи.

Несъбираеми суми

- 20.170 Във всички случаи следва да се записват единствено сумите, които държавното управление реалистично очаква да събере. Несъбираемите данъци не трябва да се отчитат в нето предоставени/нето получени заеми на сектор „Държавно управление“, нито по принцип в общите приходи. Следователно въздействието върху нето предоставените/нето получените заеми на сектор „Държавно управление“ на данъците и осигурителните вноски, записани в системата на база текущо начисляване, трябва да е равностойно през разумен период от време на съответните суми, които действително са получени. Правилата за записване на данъци и осигурителни вноски са обяснени в глава 4.

2. Момент на записване

Записване на база текущо начисляване

20.171 При отчитането на база текущо начисляване потоците се записват в момента, в който икономическата стойност се създава, преобразува, обменя, прехвърля или погасява. То е различно от касовото записване и по принцип от записването на база „дължимо за плащане“, което се определя като най-късният момент, в който могат да бъдат извършени плащанията без допълнителни такси и санкции. Периодът между момента, в който едно плащане бъде начислено, и момента, в който то действително бъде извършено, се отчита, като във финансовите сметки се записва вземане или дължима сума. Записването в ESA е на база текущо начисляване. За някои операции, като например плащане на дивиденди или определени специфични трансфери, се използва моментът „дължим за плащане“.

Записване на данъци на база текущо начисляване

20.172 За държавното управление записването на приходите и претенциите при възникване на основното събитие е особено трудно, тъй като често записите на държавното управление, например за данъци, са на касова база. Когато начислените данъци се изчисляват въз основа на оценки на дължимите данъци, има риск от завишено записване на данъчните приходи — агрегат от основно значение за финансите на държавното управление.

20.173 В периода между момента, в който определена операция се записва като начислена в нефинансовите сметки, и момента, в който плащането действително бъде извършено, в отчетите на едната страна се записва *вземане*, а в отчетите на другата страна — *задължение*. В случаите, в които на държавното управление се прави предплащане, покриващо два или повече отчетни периода, във финансовата сметка на държавното управление се записва *задължение*, което е вид получен заем, за сумите, дължими в бъдещи периоди. Този пасив се погасява при записване на дължимите суми на операцията в бъдещите периоди. Записването на такъв пасив обаче се извършва, едва когато държавното управление е задължено, по закон или чрез конструктивно задължение, да извърши възстановяване на платеца на предплатените суми, ако данъчното събитие не възникне.

20.174 В съответствие със записването на база текущо начисляване, данъците следва да се записват, когато възникнат дейности, операции или други събития, които създават задължение за плащане на данък, с други думи когато възникнат облагаемите събития, а не когато плащанията са дължими или са действително извършени. Обикновено това е моментът, когато доходът бъде спечелен или когато възникне операция (като покупка на стоки и услуги), която генерира задължение, до степента, в която данъчното задължение може надеждно да бъде измерено. Различната институционална уредба за данъчно облагане (наличие или не на оценки, като например данъчни регистри) може да доведе на практика до използване на различни методи на записване, в съответствие с характерните особености на данъка. Следователно, особено когато няма на разположение надеждни оценки или сумите, за които е малко вероятно да бъдат събрани, не могат да бъдат надеждно оценени, времево коригираният

касов метод се счита за приемлив заместител на метода на текущото начисляване.

- 20.175 На практика, когато данъците са базирани на оценки, се допуска известна гъвкавост по отношение на момента на записване, когато измерването не може да бъде направено по надежден начин преди момента на оценката. По-специално за данъци върху дохода, данъчните системи могат да изискват създаването на данъчен регистър или друга форма на данъчна оценка преди сумите на дължимия данък да са известни по надежден начин, като се вземат предвид промените в данъчните ставки и окончателните изчисления. Този момент, който може да е моментът, в който икономическото поведение на домакинствата е засегнато, е приемлив момент за записване. Той не е задължително отчетният период, през който е получено плащането.

Лихви

- 20.176 Лихвите представляват разходи, направени от длъжник за използването на средства на друга единица. Съгласно условията на договорения между тях финансов инструмент лихвите (D.41) представляват сумата, която длъжникът се задължава да заплаща на кредитора през определен период от време, без да се намалява неуредената сума на главницата.
- 20.177 Лихвите се класифицират към доход от собственост (D.4). За разлика от дивидентите (D.421), лихвите (D.41) дават право на притежателя/заемодателя на постоянен и предварително определен доход (или в съответствие със съгласуван еталон, в случай на плаващ лихвен процент). Лихвите обикновено са една от основните позиции на разходите на сектор „Държавно управление“, тъй като държавните управления често са структурни заемополучатели на пазара.
- 20.178 В системата лихвите се записват на база текущо начисляване, т.е. лихвата се записва като текущо начислявана с течение на времето на кредитора върху сумата на неуредената главница.
- 20.179 Има два начина да се определи стойността на дисконтирана ценна книга в периода до нейния падеж, когато текущият лихвен процент е различен от процента при издаването на ценната книга. При подхода на длъжника се възприема гледната точка на единицата, която издава ценната книга, а при подхода на кредитора — единицата, която държи ценната книга. При подхода на длъжника през целия период до падежа на ценната книга се използва договореният при издаването лихвен процент. При подхода на кредитора се използва текущият лихвен процент, за да се оценят лихвите между произволни два момента през периода до падежа на ценната книга.
- 20.180 Начислените лихви се записват в съответствие с подхода на длъжника, който се основава на преобладаващия процент или доход към момента на създаване на финансовия инструмент. Следователно лихвеният разход, който трябва да бъде записан по дълговите ценни книжа с постоянен процент, не се променя с течение на времето в съответствие с пазарните колебания, въпреки факта, че пазарната стойност на ценните книжа варира и че, следователно, алтернативните разходи по този дълг варират. По този начин лихвеният разход

избягва променливостта, с която е свързан подходът на кредитора. Обратното изкупуване на ценни книжа на пазара, било то с премия или с отстъпка от неуредената главница, не предизвиква никакъв запис в приходите или разходите в момента на покупката или по-късно. Вместо това всяка премия или отстъпка при обратното изкупуване отразява уреждането, записано във финансовите сметки, на печалба или загуба от държане, която е начислена в миналото и е била записана в сметките „Преоценки“ в дадения момент.

- 20.181 Записването на лихвите като непрекъснато начислявани има за последица, за една ценна книга например, че начислените разходи за лихви се записват, като се започва от момента, в който ценната книга е емитирана, без да се чака моментът на плащане на първия купон (което често е през следващата година, в класическия случай на ценна книга с годишно плащане на купона). Това означава също така, че начислената лихва върху ценните книжа се появява като пасив веднага след като лихвата при емитирането се реинвестира във финансовия актив, който я носи. В резултат на това размерът на неуредената начислена лихва винаги следва да се добавя към стойността на главницата на основния инструмент, а, впоследствие, всички лихвени плащания намаляват задължението на длъжника. Този основен принцип обхваща всички лихвоносни финансови инструменти.
- 20.182 В много държави облигации или полици на държавното управление се емитират на заменяеми траншове в продължение на няколко години, при едни и същи условия, отнасящи се до номиналния лихвен процент. Тъй като пазарната доходност в момента на последващата продажба на траншове варира, всеки транш всъщност се продава с премия или с отстъпка. Следователно лихвеният процент, договорен при емитирането на облигацията, се използва за изчисление на лихвата, която варира за всеки транш, като отразява различните амортизации на разглежданата премия или отстъпки, по подобен начин на амортизацията на отстъпки върху облигации с нулев купон.
- 20.183 Емисионната цена на облигациите и полиците, които са емитирани на заменяеми траншове и носят купони, включва сума за купоните, начислени до дадената дата, които всъщност са „продадени“ при емитирането. Тези продадени купони не са нито приходи на държавното управление, към момента на продажбата, нито се третират като премия. Вместо това те се разглеждат като финансов аванс.

Облигации с отстъпка или нулев купон.

- 20.184 Облигациите с нулев купон са инструменти, при които длъжникът няма задължение да извършва каквито и да било плащания към кредитора до обратното изкупуване на облигацията. Сумата на взетата на заем главница е по-ниска от стойността на облигацията, която ще бъде погасена от длъжника. Всъщност задължението на длъжника се погасява чрез еднократно плащане на падежа, което покрива сумите на главницата и на начислената лихва през срока на инструмента. Разликата между погасената в края на договора сума и сумата, която първоначално е взета на заем, представлява лихва и се отнася към отчетните периоди между началото и края на договора. Начисляваната през всеки период лихва се третира като платена от длъжника и след това реинвестирана като допълнителна сума от същото задължение. Лихвените

разходи и увеличенията на задължението след това едновременно се записват през всеки период.

- 20.185 Следователно постепенното увеличение на пазарната стойност на една облигация, което се дължи на натрупването на начислени и реинвестирани лихви, отразява ръста на неуредената главница, т.е. на размера на актива.
- 20.186 Същият принцип важи за облигации с отстъпка или облигации, емитирани с премия. В този случай лихвеният разход, който трябва да бъде записан, представлява сумата на начислената купонна лихва, както е определено в договора, плюс сумата, която се начислява през всеки период и се дължи на разликата между цената на обратно изкупуване и емисионната цена.

Ценни книжа, свързани с индекс

- 20.187 Ценните книжа, свързани с индекс, са финансови инструменти, обикновено дългосрочни облигации, за които сумите на периодичните плащания и/или главницата са свързани с ценови индекс или друг индекс. Всички допълнителни плащания към кредитори, дължащи се на промени в индекса, се считат за лихва, в това число увеличението на главницата, което следва да се записва като непрекъснато начислявано. Когато стойността на главницата е свързана с индекс, разликата между цената на последващото обратно изкупуване и емисионната цена се третира като лихва, начислявана през срока на актива, в допълнение към всяка лихва, дължима през този период.

Деривативни финансови инструменти.

- 20.188 Уреждания по операции със суап не се разглеждат като доход от собственост в ЕСА. Урежданията, свързани с деривативни финансови инструменти, са финансови операции, които следва да се записват в момента на действителното обмяна на финансовия инструмент.

Съдебни решения

- 20.189 Когато един съд отсъди, че трябва да бъде заплатена компенсация или операция да бъде върната обратно, което е резултат от или е свързано с минали събития, моментът на записването на разходите или приходите е, когато ищците придобият автоматично и безспорно право на дадена сума, която може да бъде определена индивидуално, и когато няма вероятност ищците да не потърсят дължимото им. Когато съдът определи само принцип на компенсиране или когато исковете трябва да бъдат преценени за допустимост и за определяне на сумата от административни служби, разходите или приходите се записват веднага щом стойността на задължението бъде надеждно определена.

Военни разходи

- 20.190 Военните оръжейни системи, които се състоят от превозни средства и друго оборудване, като военни кораби, подводници, военни въздухоплавателни средства, танкове, ракетоносачи и ракетомети и т.н., се използват продължително в предоставянето на отбранителни услуги. Те са дълготрайни активи, като използваните в продължение на повече от една година за цивилно

производство. Тяхното придобиване се записва като бруто образуване на основен капитал, т.е. като капиталови разходи. Артикулите за еднократна употреба, като муниции, снаряди, ракети и бомби, се третират като военни запаси. Някои видове балистични снаряди обаче се разглеждат като предоставящи текуща услуга за възпиране и следователно отговарят на общите критерии за класификация като дълготрайни активи.

- 20.191 Моментът на записване на придобиването на активи е моментът на прехвърляне на собствеността върху актива. В случай на дългосрочни договори, включващи сложни системи, моментът на записване на прехвърлянето на активите следва да е при действителната доставка на активите, а не моментът на касовото плащане. Ако някои дългосрочни договори допълнително обхващат предоставянето на услуги, разходите на държавното управление следва да бъдат записани в момента на предоставянето на услугите, записани отделно от предоставянето на активите.
- 20.192 Ако военното оборудване е взето на лизинг, операцията винаги се записва като финансов лизинг, а не като оперативен лизинг. Това предполага, че записването на придобиването на военен актив е съчетано с получаването на условен заем от държавното управление — лизингополучател. В резултат на това плащанията от държавното управление се записват като обслужване на дълг: една част — като погасяване на заем, а друга част — като лихва.

3. Връзки на сектор „Държавно управление“ с държавни корпоративни предприятия

Инвестиране в собствен капитал на държавни корпоративни предприятия и разпределение на печалби

- 20.193 Единиците на държавното управление имат тясна връзка с държавните корпоративни и квазикорпоративни предприятия, които притежават. Въпреки тази тясна връзка потоците между една единица на държавното управление и контролираното от нея корпоративно предприятие или квазикорпоративно предприятие, свързани с нейното инвестиране в собствения капитал, се третират по същия начин, както и потоците между всяко корпоративно предприятие и неговите собственици: инвестиции в собствения капитал от инвеститор в получената инвестицията единица, разпределяне на печалба от получената инвестицията единица към инвеститора.

Инвестиции в собствен капитал

- 20.194 Инвестиция в собствен капитал има тогава, когато икономически агенти предоставят средства на разположение на корпоративни предприятия в замяна на обещание за бъдещ дивидент или друг вид възвръщаемост. Инвестираната сума е известна като собствен капитал и е част от собствените средства на корпоративното предприятие, като корпоративното предприятие има голяма степен на свобода за начина, по който да ги използва. В замяна на това собствениците получават акции или някаква друга форма на собствен капитал. Те представляват права на собственост в корпоративните предприятия и квазикорпоративните предприятия и дават право на техните притежатели на:

- а) дял във всички дивиденди (или доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им), плащани по решение на корпоративното предприятие, но не на постоянен и предварително определен доход, и
- б) дял в нетните активи на корпоративното предприятие в случай на неговата ликвидация

и като такива са финансови активи.

20.195 Важно е да се направи разграничение между разпределение на собствен капитал от едно корпоративно предприятие на неговия собственик и възвръщаемост на инвестицията в собствен капитал, по-специално доходът, който е спечелен под формата на дивиденди. Като дивиденди от корпоративни предприятия или разпределения на доход от квазикорпоративни предприятия се записват само редовните разпределения от предприемаческия доход. Големите и нередовните плащания към собственика се записват като разпределение на собствен капитал.

20.196 Необходимо е да се определи кога плащанията от държавното управление в държавни корпоративни предприятия са разходи на държавното управление или придобиване на актив, а следователно финансова операция, както и обратното — кога разпределенията към държавното управление от държавните корпоративни предприятия са приходи на държавното управление или финансова операция.

Капиталови инжекции

Субсидии и капиталови инжекции

20.197 Субсидиите са текущи трансфери, които обикновено се извършват редовно, от държавното управление или понякога от „Останал свят“ към производителите и са предназначени да повлияят на техните равнища на производството, цените, на които се продава тяхната продукция, или възнаграждението на факторите на производството.

20.198 Плащанията към държавни корпоративни предприятия в големи размери и на нередовна база, често наричани „капиталови инжекции“, не са субсидии. Те представляват събития, които целят капитализиране или рекапитализиране на корпоративното предприятие бенефициер, като се предоставят на разположение на последното на дългосрочна база. В съответствие с „изпитването за капиталова инжекция“ тези капиталови инжекции са капиталови трансфери или придобивания на собствен капитал, или комбинация от двете. Двата случая са следните:

- а) плащане за покриване на натрупани, изключителни или бъдещи загуби или предоставено за целите на държавната политика, се записва като капиталов трансфер. Изключителните загуби представляват големи загуби, записани през един отчетен период в стопанските отчети на дадено корпоративно предприятие, които обикновено произтичат от преоценки в посока надолу на балансови активи по такъв начин, че корпоративното предприятие е заплашено от изпадане във финансово

затруднение (отрицателни собствени средства, нарушение на платежоспособността...);

- б) плащане, при което държавното управление действа като акционер, т.е. има валидно очакване да получи достатъчен процент на възвръщаемост под формата на дивиденди или печалба при държането, е придобиване на собствен капитал. Корпоративното предприятие трябва да се радва на голяма степен на свобода по отношение на начина на инвестиране на предоставените средства. Когато в капиталовата инжекция участват частни инвеститори, това е показател, че плащането вероятно представлява придобиване на собствен капитал.

20.199 В много случаи плащанията, извършвани от единици на държавното управление към държавни корпоративни предприятия, са предназначени да компенсират загуби в миналото или бъдещето. Плащанията от държавното управление се считат за придобиване на собствен капитал само ако има достатъчно данни за бъдещата рентабилност на корпоративното предприятие и неговата способност да плаща дивиденди.

20.200 Като се има предвид, че капиталовите инжекции повишават собствените средства на получената инвестицията единица, вероятно е също така те да доведат до увеличение на дела на инвеститора в собствения капитал на тази единица. Такъв автоматично е случаят с онези държавни корпоративни предприятия със 100 % държавна собственост, чийто собствен капитал представлява стойността на техните собствени средства. Такова увеличение на собствения капитал не се използва като критерий за преценяване на характера на капиталовата инжекция: вместо това то води до запис в сметка „Преоценки“, когато инжекцията е записана като капиталов трансфер, и до запис във финансовите сметки, когато инжекцията е записана като допълнителен собствен капитал.

Правила, приложими за специални обстоятелства

20.201 Капиталовите инжекции, направени в контекста на приватизация, когато се очаква приватизацията да бъде извършена в период, по-кратък от една година, се записват като операция със собствен капитал за сумата, която не надвишава постъпленията от приватизацията, като останалата част е предмет на изпитването за капиталова инжекция. След това се счита, че постъпленията от приватизацията погасяват капиталовата инжекция.

20.202 Капиталовите инжекции могат да се извършват чрез анулиране на дълг или поемане на дълг. От счетоводните правила, които са приложими в тези случаи, следва, че плащането е капиталов трансфер, освен при приватизация, когато капиталовите инжекции са придобиване на собствени капитал, стойността на който не надвишава сумата на постъпленията от приватизацията.

20.203 Капиталовите инжекции в натура, чрез предоставяне на нефинансови активи, не оказват въздействие върху нето предоставените / нето получените заеми. Когато се очаква, че инжекцията ще осигури достатъчен процент възвръщаемост, тя се третира като промяна в структурата (К.61), като предоставеният актив се включва в баланса на корпоративното предприятие

чрез сметките „Други изменения в обема на активите“. Когато не се очаква инжекцията да донесе достатъчен процент възвръщаемост, се записва капиталов трансфер (инвестиционни субсидии, D.92) заедно със съответен запис в „Отписване на нефинансови активи“ (P.5 или NP).

Фискални операции

20.204 Фискалните операции се извършват от държавното управление и се финансират чрез бюджета при обичайните бюджетни процедури. Някои операции обаче, започнати от единици на държавното управление, може да са свързани с намеса на образувания, които не се ръководят от правната уредба на държавното управление, в това число държавни корпоративни предприятия. Въпреки че те не се отчитат в бюджета и могат да избегнат обичайните контролни процедури, целесъобразно е те да бъдат записани в приходите и разходите на държавното управление. Това се дължи на факта, че в ESA се разграничава случаят, когато държавното управление е принципалът в една операция, а държавното корпоративно предприятие действа като агент.

Разпределения на държавни корпоративни предприятия

Дивиденди или разпределение на собствен капитал

20.205 Доходите от инвестиции в собствен капитал в държавни корпоративни предприятия могат да бъдат записани като разпределителна операция, което обикновено означава дивиденди, или като финансова операция. Дивидентите представляват доход от собственост. Ресурсът, който е на разположение за разпределение на дивиденди, е предприемаческият доход на корпоративното предприятие. Следователно ресурсите, от които се плащат дивиденди, не включват нито постъпления от продажби на активи, нито разпределението на печалби от преоценка. Дивидентите, които се финансират от или основават на такива източници, се записват като разпределение на собствен капитал. Същите основни принципи се прилагат за разпределения от доход на квазикорпоративни предприятия.

20.206 Големите и нередовни плащания или плащания, които надвишават предприемаческия доход за годината, се наричат извънредни дивиденди. Те се финансират от натрупани резерви или продажба на активи и се записват като разпределение на собствен капитал, равно на разликата между плащането и предприемаческия доход за съответния отчетен период. При липсата на измерване на предприемаческия доход като заместител се използва печалбата от дейността в търговските сметки.

20.207 Междинните дивиденди се записват като доход от собственост (D.42) до степента, в която могат да бъдат свързани с начисления доход на корпоративното предприятие. На практика трябва да бъдат изпълнени две условия:

- а) корпоративното предприятие, което извършва това плащане, изготвя сметки за кратки периоди, които са на разположение на обществото, и плащането се основава на поне две тримесечия;

- б) междинното плащане трябва да бъде в същата пропорция, като заплащаните дивиденди през предходните години, в съответствие с обичайния процент на възвращаемост за акционера и тенденцията в растежа на корпоративното предприятие.

Ако тези условия не са изпълнени, междинното плащане се записва като финансов аванс, класифициран в *други сметки за вземания/дължими суми* (F.8), до определяне на годишния резултат, като се има предвид необходимостта от провеждане на изпитване за извънреден дивидент (за съпоставяне на междинните дивиденди и предприемаческия доход за годината).

Данъци или разпределение на собствен капитал

20.208 Данъците имат правна основа и са под контрола на законодателна процедура. Операциите, които са по взаимно споразумение, представляват основния приход на сектор „Държавно управление“.

20.209 Понякога обаче може да стане така, че една операция, описана като данък в правните документи, да не се запише като такъв в ESA. Пример за това е случаят с непряката приватизация. Ако едно държавно холдингово дружество продаде своя дял в собствения капитал на друго държавно корпоративно предприятие и преведе част от постъпленията на държавното управление под позицията на данък или е задължено да плати данък, генериран от приватизационното събитие и последващи реализирани печалби, под позицията на данък върху капиталовите печалби, плащането се записва като финансова операция.

Приватизация и национализация

Приватизация

20.210 Приватизацията най-често е свързана с продажба от държавното управление на акции или друг собствен капитал в държавно корпоративно предприятие. Приватизационните постъпления не са приходи на държавното управление, а финансова операция, записана във финансовата сметка, без това да оказва въздействие върху дефицита/излишъка на държавното управление, тъй като това събитие няма отношение към нетната стойност и представлява прекласификация на активи (AF.5 спрямо AF.2) в баланса на държавното управление. Пряката продажба на нефинансови активи, като сгради и земя, а не цяло корпоративно предприятие, се записва в капиталовата сметка като отписване на дълготрайни активи или непроизведени нефинансови активи, освен ако е извършена в контекста на корпоративното реструктуриране.

20.211 Всяко закупуване на услуги за извършване на този процес обаче се записва като междинно потребление на държавното управление и не следва да се приспада от приватизационните постъпления. Следователно приватизационните постъпления следва да се записват бруто във финансовите сметки.

Непряка приватизация

- 20.212 Приватизацията може да се извърши в условията на по-сложна институционална уредба. Например активите на едно държавно корпоративно предприятие могат да бъдат продадени от държавно холдингово дружество или друго държавно корпоративно предприятие, контролирано от държавното управление, като всички или част от постъпленията се прехвърлят на държавното управление. Във всички случаи плащането към държавното управление на постъпленията от продажбата на активи по този начин следва да се записва като финансова операция, без оглед на начина, по който е представена в книгите на държавното управление или на негово дъщерно дружество, с едновременно намаление на дяловете и другите видове собствен капитал, което съответства на частична ликвидация на активите на холдинговото дружество. Всички приватизационни постъпления, които са задържани от холдинга, са приватизационни приходи на държавното управление, които са вложени обратно като капиталова инжекция, която следва да бъде подложена на изпитването за капиталова инжекция, за да се определи естеството на плащането.
- 20.213 Може също така държавното холдингово дружество или друго държавно корпоративно предприятие да действа като „преструктурираща агенция“. В такъв контекст постъпленията от продажбата може да не бъдат платени на държавното управление, а да бъдат задържани от преструктуриращата агенция с цел инжектиране на капитал в други предприятия. Когато преструктуриращата единица, без оглед на нейния правен статут, действа като пряк агент на държавното управление, нейната основна функция е да реструктурира и променя статута на собствеността на държавните корпоративни предприятия и да насочва средства от една единица към друга. В общия случай единицата ще бъде класифицирана в сектор „Държавно управление“. Когато обаче преструктуриращата единица е холдингово предприятие, което контролира група от дъщерни дружества, и само малка част от нейната дейност е посветена на насочването на средства по гореописания начин, от името на държавното управление и за целите на държавната политика, държавното холдингово дружество се класифицира в един от секторите на корпоративните предприятия в съответствие с основната му дейност, а операциите, извършени от името на държавното управление, следва да се пренасочват през държавното управление.

Национализация

- 20.214 Национализация означава поемането на контрол от страна на държавното управление върху отделни активи или на цяло корпоративно предприятие, обикновено чрез придобиване на мажоритарен дял или на целия капитал в корпоративното предприятие.
- 20.215 Обикновено национализацията е под формата на закупуване на дялове: държавното управление купува всички или част от дяловете в корпоративното предприятие на пазарна цена или на цена, която е достатъчно близка, като се имат предвид обичайните пазарни практики по отношение на оценяването на корпоративни предприятия, занимаващи се със същата дейност. Операцията е по взаимно съгласие, въпреки че предишният собственик може да няма

възможност да откаже офертата или да преговаря за цената. Закупуването на дялове е финансова операция, която се записва във финансовата сметка.

- 20.216 По изключение държавното управление може да придобие собственост върху дадено корпоративно предприятие чрез присвояване или конфискуване: промяната на собствеността върху активите не е резултат на операция, осъществена по взаимно съгласие. Няма плащане към собствениците или извършеното такова плащане не отразява справедливата стойност на активите. Разликата между пазарната стойност на придобитите активи и всяка предоставена компенсация се записва като некомпенсирана конфискация в сметка „Други изменения в обема на активите“.

Операции с централната банка

- 20.217 На практика се наблюдават два типа плащане от централната банка към държавното управление:

- плащания, извършвани на редовна база, обикновено под формата на дивиденди, въз основа на текущата дейност на централната банка (като управление на валутните резерви). Тези плащания се записват като дивиденди, доколкото не са по-високи от измерване на нетния опериращ доход, състоящ се от нетния доход от собственост без разходите и всички трансфери. Сумите, които надвишават тази сума, следва да се записват като намаление на собствения капитал,
- извънредни плащания след продажба или преоценка на резервни активи. Тези плащания се записват като разпределяне на собствен капитал. Обосновката е, че стойността на тези активи засяга стойността на пасива, свързан със собствен капитал, на централната банка и активите, свързани със собствен капитал, на държавното управление. Следователно печалбата при държането върху резервните активи на централната банка има насрещен запис в активите, свързани със собствения капитал, на държавното управление (чрез пасива, свързан със собствен капитал, на централната банка).

Плащанията от централното държавно управление към централната банка следва да се записват по подобен начин, както и за други държавни корпоративни предприятия. Големите плащания по-специално подлежат на „изпитване за капиталова инжекция“, за да се определи естеството на плащанията.

Преструктурирания, сливания и прекласификации

- 20.218 Когато едно държавно корпоративно предприятие бъде преструктурирано, финансови активи и пасиви могат да се появят или да изчезнат, което отразява нови финансови взаимоотношения. Тези промени се записват като промени в секторната класификация и структура в сметка „Други изменения в обема на активите“. Пример за такова преструктуриране е когато дадено корпоративно предприятие е разделено на две или повече институционални единици и са създадени нови финансови активи и пасиви.

- 20.219 Закупуването на дялове и други видове собствен капитал в дадено корпоративно предприятие като част от сливане, от друга страна, следва да се записва като финансова операция между корпоративното предприятие купувач и предишния собственик.
- 20.220 Всяка промяна в класификацията на активите и пасивите, която не е свързана с реструктуриране или промени в секторната класификация, като монетизация или демонетизация на злато, се записва като промяна в класификацията на активите или пасивите в сметка „Други изменения в обема на активите“.

4. Дългови операции

- 20.221 Дълговите операции могат да бъдат от особена важност за сектор „Държавно управление“, тъй като те често служат като средство на държавното управление за предоставяне на икономическа помощ на други единици. Записването на тези операции е предмет на глава 5. Общият принцип за всяко анулиране или поемане на дълг на една единица от друга единица, по взаимно съгласие, е да се признае, че има доброволен трансфер на богатство между две единици. Това означава, че насрещната операция на поетия пасив или на анулираната претенция е капиталов трансфер. Тъй като обикновено не се наблюдава паричен поток, това може да се характеризира като капиталов трансфер в натура.

Поемане на дългове, анулиране на дългове и отписване на дългове

Поемане и анулиране на дългове

- 20.222 Поемане на дългове има тогава, когато една единица поеме отговорност за неуредените задължения на друга единица към даден кредитор. Това става често, когато един дълг на друга единица е гарантиран от държавното управление и гаранцията е предявена или активирана.
- 20.223 Когато едно държавно управление поеме дълг, насрещната операция на новия пасив на държавното управление е капиталов трансфер в полза на длъжника. Случаят, при който като насрещна операция се записва финансов актив, трябва да бъде внимателно разгледан. Съществуват два различни контекста:
- а) действителен предварително съществуващ финансов актив е придобит срещу трета страна, както в случая на гарантирана експортна застраховка. В този случай държавното управление записва, като насрещна операция на своя нов пасив, придобиването на финансов актив, равен на настоящата стойност на сумата, която се очаква да бъде получена. Ако тази сума е равна на поетия пасив, не се изискват допълнителни записи. Ако сумата, която се очаква да бъде възстановена, е по-малка от поетия пасив, държавното управление записва капиталов трансфер за разликата между поетия пасив и стойността на придобития актив.
 - б) Държавното управление просто записва претенция срещу корпоративното предприятие бенефициер, което в повечето случаи е държавно корпоративно предприятие в затруднено положение. В общия случай, поради силно хипотетичната стойност на тази претенция не се записва

такава претенция. Евентуалните бъдещи плащания от страна на бенефициера ще се запишат от държавното управление като приходи.

- 20.224 *Плащанията на дълг от името на други* са подобни на поемането на дългове, но единицата, която извършва плащанията не поема целия дълг. Записваните операции са подобни.
- 20.225 *Анулирането на дългове (или опрощаването на дългове)* представлява погасяване или намаляване на иск по споразумение между кредитор и длъжник. Кредиторият записва капиталов трансфер за плащане за анулираната сума, а другата единица записва капиталов трансфер за получаване. Взаимното споразумение често се предполага, дори да не е установено формално, когато държавното управление се отказва от искове, като например в случай на студентски заеми и предоставяне на заеми на земеделски производители.
- 20.226 Поемането на дългове и анулирането на дългове, които облагодетелстват контролирано образувание, водят до увеличение на стойността на собствения капитал в получаващата инвестицията единица, което се отразява в сметки „Преоценки“. Ако дългът на едно държавно управление бъде поет от друго държавно управление, тогава първото записва приходен капиталов трансфер, нов дълг към поемащата единица на държавното управление или и двете.
- 20.227 Поемането на дългове и анулирането на дългове, реализирани в контекста на приватизация, се записват като операции със собствен капитал за сумата, която не надвишава приватизационните постъпления, като остатъкът е капиталов трансфер, за да се гарантира, че начинът на осъществяване на приватизацията няма да окаже въздействие върху отчетността. Приватизацията трябва да се извърши в рамките на една година.
- 20.228 Когато държавни управления длъжници предложат предсрочно погасяване на дълг на стойност под стойността на главницата, която включва забавените лихви, събитието води до запис в капиталовата сметка с въздействие върху нето предоставените/нето получени заеми на държавното управление, тъй като се предполага наличието на субсидия. Когато предсрочното погасяване води до плащането на санкция или такса на заемодателя, която е предвидена в договора, сумата се записва като доход на заемодателя. В случай на ценни книжа обратното изкупуване на пазара води до запис в сметки „Преоценки“, освен ако предсрочното погасяване е наложено на притежателя на ценните книжа.
- 20.229 Разликата в стойността в случай на продажба на трета страна на искове на държавното управление срещу други държавни управления води до запис на капиталов трансфер с въздействие върху дефицита на държавното управление, защото естеството на иска предполага първоначално намерение за предоставяне на полза, а продажбата е начин за осъществяване на реструктуриране на дълг.
- 20.230 В резултат на това разходите за капиталови трансфери на държавното управление представляват приходи на длъжника, като така се отчита фактът, че той е истинският бенефициер на операцията, със запис в сметка „Останал свят“, съответстващ на разходите на държавното управление — кредитор. За

продавача стойността на операцията на отписаната претенция е стойността на главницата. Стойността на претенцията се записва в сметките и на новия кредитор и на длъжника, т.е. съответно баланса на банката и сметките „Останал свят“ — за позицията на международна инвестиция, с намалената си стойност.

- 20.231 В по-редки случаи, когато отстъпката, договорена с трета страна или с длъжник, който предлага обратното изкупуване на своя дълг, отразява единствено промени в пазарните лихвени проценти, а не промяна в кредитната надеждност, може да се приеме, че държавното управление кредитор действа като нормален инвеститор. Разликата, без никакви санкции или такси, се записва в сметки „Преоценки“. Едно от възможните изпитвания е дали погасената сума е могла да надвиши стойността на главницата.

Поемане на дълг, свързано с трансфер на нефинансови активи

- 20.232 Ако държавно управление желае да облекчи дълговия товар на дадено държавно корпоративно предприятие, то може също така, освен поетия дълг от единица на държавното управление, да поеме нефинансови активи, като например инфраструктура на обществения транспорт. Това поемане на дълг, свързано с трансфер на нефинансови активи към единица на държавното управление, се счита за направено по взаимно съгласие и има абсолютно същото въздействие като поемането на дълг върху нето предоставените/нето получените заеми на държавното управление: сумата на капиталовия трансфер, която трябва да бъде записана в полза на корпоративното предприятие, е равна на сумата на поетия дълг. Придобиването на нефинансови активи има отрицателно въздействие върху нето предоставените (+)/ нето получените (–) заеми.

Отписване или намаляване на дълга

- 20.233 *Отписванията на дългове* са намаляване на дължима на кредитор сума в баланса, обикновено когато кредиторът стигне до заключението, че определен дълг има малка или няма никаква стойност, защото няма да бъде погасен: длъжникът е фалирал, изчезнал е или не може реалистично да бъде търсен за възстановявания, които да оправдаят различните направени разходи. *Намаляванията на дългове* се отнасят до намаляването от кредитора на преносната стойност на даден актив в неговия баланс.
- 20.234 Намаляванията и отписванията на дългове са вътрешни отчетни действия на кредитора и често не се признават за операции, защото не се извършват по взаимно съгласие. Вярно е обаче, че намаляванията и отписванията на дългове не са равнозначни на анулирането на претенцията към длъжника и поради често може да има сторниране на намалявания и по-рядко на отписвания.
- 20.235 Намаляванията на дълговете не водят, като такива, до записи в баланса на кредитора, защото преносната стойност на дълга вече отразява пазарната стойност на инструмента или е по номинална стойност, в случая на заеми, освен ако пазарната стойност бъде заместена от намалената балансова стойност (в който случай намаляването се вписва в сметки „Преоценки“). За разлика от това отписванията на дългове водят до премахването на актива от баланса на

кредитора чрез друго изменение в обема за сумата на намалението — стойността на главницата за заем, пазарната стойност за ценни книжа, освен ако отписването отразява случай на анулиране на дълг. Следователно, за разлика от поемането на дълг или анулирането на дълг, отписванията на дългове и намаляванията на дългове нямат въздействие върху нето предоставените/нето получените заеми на държавното управление.

Други видове реструктуриране на дългове

20.236 *Реструктурирането на дългове* представлява споразумение за изменение на условията за обслужване на съществуващ дълг, обикновено при по-благоприятни условия за длъжника. Дълговият инструмент, който се реструктурира, се счита за погасен и заменен с нов дългов инструмент с нови условия. Ако има разлика в стойността между погасения дългов инструмент и новия дългов инструмент, това е вид анулиране на дълг, като е необходим капиталов трансфер, за да се отчете разликата.

20.237 *Заменяне на дълг срещу собствен капитал* има тогава, когато кредиторът се съгласи да замени дължим към него дълг с ценни книжа, свързани със собствен капитал. Държавното управление например може да се договори с държавно предприятие, което притежава, да приеме увеличение на дела на държавното управление в собствения капитал на държавното предприятие в замяна на съществуващ заем. При такива обстоятелства случаят трябва да бъде подложен на изпитването за капиталова инжекция. Всяка разлика в стойността на дълговия инструмент, който се погасява, и собствения капитал се признават за капиталов трансфер, като се прави запис в сметки „Преоценки“.

20.238 *Просрочие на дълга* има тогава, когато длъжникът пропусне плащане на лихва или главница. Дълговият инструмент обикновено не се променя, но като се знае сумата на просрочените дългове може да осигури важна информация.

Закупуване на дълг над пазарната стойност

20.239 Придобиването на дълг на стойност над пазарната стойност при издаването се нарича заеми с отстъпка, а когато това става впоследствие — анулиране на дълг. И при двете има намерение за предоставяне на полза и следователно е необходимо записване на разход, като например капиталов трансфер.

20.240 *Анулиране на дълг* има тогава, когато един длъжник комбинира дългови инструменти с финансови активи, които имат същите или по-големи входящи потоци за обслужване на дългове. Дори когато анулираните инструменти са били прехвърлени на отделно образувание, бруtnата позиция все пак следва да бъде записана, като новото образувание се третира като спомагателна единица и се консолидира с анулиращата единица. Ако спомагателната единица не е резидентна, тя се третира като предприятие със специално предназначение, а операциите на държавното управление с тази единица следва да се третират, както е описано в раздел II.

20.241 *Дълг, емитиран при условия с отстъпка*. Няма точно определение на заемите с отстъпка, но е общоприето, че те възникват, когато единици от сектор „Държавно управление“ предоставят заеми на други единици по такъв начин, че договореният лихвен процент е умишлено определен под пазарния лихвен

процент, който в противен случай би бил приложим. Степента на отстъпката може да бъде завишена с гратисни периоди, честоти на плащанията и падеж, които са благоприятни за длъжника. Тъй като условията на заема с отстъпка са по-благоприятни за длъжника, отколкото пазарните условия в противен случай биха позволили, заемите с отстъпка фактически включват трансфер от кредитора към длъжника.

- 20.242 Заемите с отстъпка се записват в системата по тяхната номинална стойност, точно както останалите заеми, но в момента на предоставяне на заема като поясняваща позиция се записва капиталов трансфер, равен на разликата между стойността на дълга по договор и неговата настоящата стойност, като се използва съответен пазарен сконтов процент. Няма единен пазарен лихвен процент, който да се използва за измерване на капиталовия трансфер. Търговският референтен лихвен процент, публикуван от ОИСП, може да е приложим, когато заемът е емитиран от една от нейните държави-членки.

Анулирания и спасителни мерки

- 20.243 Спасителната мярка е термин, който означава спасяване от финансово затруднено положение. Той се използва често, когато една единица на държавното управление предоставя краткосрочно финансово подпомагане на дадено корпоративно предприятие, за да му помогне да оцелее през период на финансови трудности, или по-постоянно инжектиране на финансови ресурси, които да подпомогнат рекапитализирането на корпоративното предприятие. Спасителните мерки на финансовите институции често се наричат финансово анулиране. Спасителните мерки обикновено включват широко коментирани в обществото еднократни операции с голяма стойност и следователно са лесни за идентифициране.

- 20.244 Намесата на сектор „Държавно управление“ може да бъде под различни форми. Например:

- а) държавното управление може да гарантира определени пасиви на предприятието, което ще бъде подпомогнато;
- б) държавното управление може да предостави финансиране на собствен капитал при изключително благоприятни условия;
- в) държавното управление може да закупи активи от предприятието, което ще бъде подпомогнато, на цени, които са по-високи от тяхната действителна пазарна стойност;
- г) държавното управление може да създаде предприятие със специално предназначение или друг вид държавен орган за финансиране и/или управление на продажбите на активи или пасиви на предприятието, което ще бъде подпомогнато.

- 20.245 Гаранциите от държавното управление по време на спасителни мерки се разглеждат като еднократни гаранции за образувания във финансово затруднено положение. Пример за това е когато образуването не е в състояние или има сериозни затруднения да изпълнява своите задължения, тъй като неговата способност за генериране на средства е ограничена или

продаваемостта на неговите активи е силно ограничена поради изключителни събития. Това обикновено ще доведе до записване като капиталов трансфер от самото начало, както ако гаранцията е предявена, за цялата предоставена гаранция или, в случай на наличие на надеждна оценка, за сумата на очакваното предявяване, което е очакваната загуба на държавното управление. Вж. също така параграф 20.254.

- 20.246 Ако държавното управление закупи активи от предприятието, което ще бъде подпомогнато, платената сума обикновено ще бъде по-висока от действителната пазарна цена на активите. Покупката се записва по действителната пазарна цена и се записва капиталов трансфер за разликата между пазарната цена и общата платена сума.
- 20.247 При спасителни мерки държавните управления често купуват заеми от финансови институции на тяхната номинална стойност, а не на тяхната пазарна стойност. Въпреки че заемите се записват по номинални цени, операцията се разделя, като се записва капиталов трансфер и се прави запис в сметки „Преоценки“. Ако има надеждна информация, че някои заеми са невъзстановими, напълно или за почти цялата им сума, или няма надеждна информация за очакваната загуба, тези заеми се отчитат с нулева стойност, а за тяхната предишна номинална стойност се записва капиталов трансфер.
- 20.248 Ако една държавна институционална единица бъде създадена от държавното управление с единствената задача да поеме управлението на спасителни мерки, единицата следва да бъде класифицирана в сектор „Държавно управление“. Ако новата единица е предвидено да бъде действащо предприятие, за което спасителните мерки са временна задача, нейната класификация като единица на държавното управление или държавно корпоративно предприятие се прави в съответствие с общите правила, описани в раздел „Преструктуриращи агенции“ по-горе. Единици, които купуват финансови активи от финансови предприятия в затруднено положение с цел да ги продадат надлежно, не могат да се считат за финансови посредници, защото те не се излагат на риск. Те се класифицират в сектор „Държавно управление“.

Гаранции на дълг

- 20.249 Гаранцията на дълг е договореност, при която гарантът се съгласява да заплати на кредитора, ако длъжникът изпадне в неизпълнение. За сектор „Държавно управление“ предоставянето на гаранция е начин за подпомагане на икономически дейности без необходимост от непосредствено плащане на пари в брой. Гаранциите оказват значително въздействие върху поведението на икономическите агенти чрез изменение на условията на предоставяне и получаване на заеми на финансовите пазари.
- 20.250 При всяка гаранция участват три страни: заемотателят, заемополучателят и гарантът. Първоначално наличностите и потоците на кредитното взаимоотношение се записват между заемотателя и заемополучателя, докато след предявяването наличностите и потоците, свързани с гаранционното взаимоотношение, се записват между заемотателя или гаранта. Следователно активирането на гаранцията води до записване на потоци и промени в балансите на длъжника, кредитора и гаранта.

20.251 Има три основни вида гаранции:

- i) гаранции, които отговарят на определението на деривативен финансов инструмент,
- ii) стандартни гаранции, и
- iii) еднократни гаранции.

Гаранции от типа на деривативните инструменти

20.252 Гаранциите, които отговарят на определението за деривативни финансови инструменти, са тези, които се търгуват активно на финансовите пазари, като суапове за кредитно изпълнение. Деривативният инструмент се основава на риска от неизпълнение на референтен инструмент и по принцип не е действително свързан с отделен заем или облигация.

20.253 При предоставянето на такава гаранция купувачът извършва плащане към финансовата институция, която създава деривативния инструмент. Това се записва като операция с деривативни финансови инструменти. Промените в стойността на деривативния инструмент се записват като преоценки. Ако референтният инструмент изпадне в неизпълнение, гарантът заплаща на купувача неговата теоретична загуба от референтната облигация. Това се записва също така като операция с деривативни финансови инструменти.

Стандартни гаранции

20.254 Стандартните гаранции обхващат подобни видове кредитен риск за голям брой случаи. Не е възможно да се направи точна оценка на риска от изпадане на всеки един заем в неизпълнение, но е възможно да се оцени колко, от голям брой такива заеми, ще изпаднат в неизпълнение. Третирането на стандартните гаранции е обяснено в глава 5.

Еднократни гаранции

20.255 Еднократни гаранции има тогава, когато условията на заема или обезпечението са толкова специфични, че не е възможно да се изчисли с достатъчна степен на точност свързаният със заема риск. В общия случай предоставянето на еднократна гаранция се счита за непредвиден случай и не се записва като финансов актив/пасив в баланса на гаранта.

20.256 В изключителни случаи еднократните гаранции, предоставени от държавни управления на корпоративни предприятия в някои точно определени ситуации на финансово затруднено положение (например когато корпоративното предприятие има отрицателни собствени средства), което предполага голяма вероятност да бъдат предявени, се третират, както ако тези гаранции са били предявени от началото (вж. също така параграф 20.245).

20.257 Активирането на еднократна гаранция се третира по същия начин като поемане на дълг. Първоначалният дълг се ликвидира и се създава нов дълг между гаранта и кредитора. Поемането на дълг предполага записването на капиталов трансфер в полза на длъжника, изпаднал в неизпълнение. Капиталовият трансфер

се изравнява чрез финансова операция — финансовият пасив, прехвърлен от корпоративното предприятие на държавното управление.

- 20.258 Активирането на гаранция може да изисква или да не изисква незабавно погасяване на дълга. Принципът на текущо начисляване за момента на записване предполага, че общата сума на поетия дълг следва да бъде записана в момента на активиране на гаранцията и на поемане на дълга. Гарантът е новият длъжник, а плащанията на главницата от гаранта и начисляването на лихва върху поетия дълг следва да се записват при възникване на тези потоци. Следователно, когато предявяванията на гаранции включват единствено изплащането на суми за обслужване на дълга, които са дължими по дълга през отчетния период, както в случай на касово предявяване, за изплатените суми се записва капиталов трансфер. Когато обаче се наблюдава модел на частични предявявания, като три последователни пъти и това се очаква да продължи, се записва поемане на дълг.
- 20.259 Когато първоначалният длъжник възстанови разходите на гаранта, а по минали предявявания на гаранцията е записан разход, гарантът записва приход. Този приход обаче следва да бъде изпитан с изпитването за извънреден дивидент, когато длъжникът се контролира от гаранта: всяко надвишение на възстановяването над предприемаческия доход се записва като разпределяне на собствен капитал.

Секюритизация

Определение

- 20.260 Секюритизацията представлява издаване на ценни книжа въз основа на парични потоци, които се очаква да бъдат генерирани от активи, или други потоци доход. Ценните книжа, които зависят от парични потоци от активи, се наричат „обезпечени с активи ценни книжа“ (ABS).
- 20.261 При секюритизацията инициаторът предава правата на собственост върху активите или правото на получаване на определени бъдещи потоци на секюритизационна единица, която в замяна заплаща сума на инициатора от свой собствен източник на финансиране. Такава секюритизационна единица често се нарича предприятие със специално предназначение. Секюритизационната единица получава своето собствено финансиране чрез емитиране на ценни книжа, като използва активите или правата върху бъдещи потоци, прехвърлени от инициатора, като обезпечение. Основният въпрос при записването на плащането от секюритизационната единица на инициатора е дали трансферът на актива е продажба на съществуващ актив на секюритизационната единица или средство за получаване на заем, като се използват като обезпечение бъдещи потоци от приходи.

Критерии за признаване на продажба

- 20.262 С цел третиране на секюритизацията като продажба, съответният продаваем актив трябва да съществува в баланса на държавното управление и трябва да има пълна промяна на собствеността към секюритизационната единица, доказана от трансфера на рисковете и облагите, свързани с актива.

- 20.263 Следователно секюритизацията на бъдещите потоци от приходи, които не са признати като възвращаемост на икономически активи, като например бъдещи права за експлоатация на нефтени залежи, представлява получен от инициатора заем.
- 20.264 Когато секюритизацията включва потоци, свързани с финансов или с нефинансов актив, рисковете и облагите, свързани със собствеността върху активите, трябва да бъдат прехвърлени, за да бъде записана продажба.
- 20.265 Ако държавното управление запази права на бенефициера при секюритизацията чрез задържане на отсрочена покупна цена, което представлява правото над потоците, надвишаващи първоначалната секюритизационна стойност, или правото да се притежава последният транш, емитиран от секюритизационната единица, или чрез други средства, продажба не е извършена, а събитието е получен от инициатора заем.
- 20.266 Ако държавното управление, като инициатор, гарантира погасяването на някой дълг, направен от секюритизационната единица, свързана с актива, рисковете, свързани с актива, не са били прехвърлени. Не е извършена продажба и събитието представлява получен заем от инициатора. Гаранциите могат да бъдат под различни форми като застрахователни договори, деривативни инструменти или клаузи за замяна на активи.
- 20.267 Ако бъде определено, че секюритизационният договор е свързан с действителна продажба на продаваем актив, трябва да се разгледа секторната класификация на секюритизационната единица. Критериите са посочени в раздел I за установяване дали секюритизационната единица е институционална единица и дали има функция по финансово посредничество. Ако секюритизационната единица се класифицира в сектора на държавното управление, секюритизацията е получен заем от държавното управление. Ако секюритизационната единица се класифицира като *друг финансов посредник* (S.123), тогава секюритизацията ще бъде отчетена като продажба на активи: без пряко въздействие върху дълга на държавното управление и с въздействие върху дефицита на държавното управление, ако потоците са секюритизирани въз основа на нефинансов актив.
- 20.268 Ако държавното управление предостави компенсация под формата на пари след събитието или други средства, като гаранции, като по този начин премахне прехвърлянето на рискове, секюритизация, която първоначално е разглеждана като продажба, от този момент се класифицира като получен заем, със следните операции: поемане на пасив и придобиване на активи с разход за капиталов трансфер в случай, че стойността на пасива надвишава тази на актива.

Записване на потоци

- 20.269 Когато една операция, свързана със секюритизация, е записана като получаване на заем, паричните потоци, прехвърлени на секюритизационната единица, първо се записват в отчетите на държавното управление и едновременно с това като погасяване на дълг, както на лихва, така и на главница.

20.270 Когато паричните потоци погасят предварителна амортизация на поетия дълг, останалият пасив се изважда от баланса на държавното управление чрез друго изменение в обема.

20.271 След пълно погасяване на поетия дълг, всички останали парични потоци, предадени на секюритизационната единица в съответствие със секюритизационния договор, се записват като разходи на инициатора.

5. Други въпроси

Пенсионни задължения

20.272 Третирането на пенсионните схеми е описано в глава 17, включваща допълнителна таблица към основните национални сметки по ESA, където следва да се отчитат всички задължения на пенсионните схеми, в това число пенсионни задължения, произтичащи от схеми за социална сигурност. Пенсионните права на спонсорираните от държавното управление, нефинансирани, свързани с трудовата заетост схеми с предварително определен размер на пенсията следва да се записват само в тези допълнителни сметки.

Еднократни плащания

20.273 Понякога единиците могат да заплащат еднократна сума на държавното управление в замяна на поемането на някои от техните пенсионни задължения. Такива големи еднократни операции се осъществяват между държавното управление и друга единица, обикновено държавно корпоративно предприятие, често свързано с промяна на статута на корпоративното предприятие или с неговата приватизация. Държавното управление обикновено поема въпросните задължения в замяна на касово плащане, което обхваща очаквания дефицит в резултат от трансфера.

20.274 По принцип, в качеството си на равностойна замяна на пари срещу поемането на задължение, което е пасив, операцията не следва да засяга измерванията нетната стойност и финансовата нетна стойност и не следва да променя нето предоставените/нето получените заеми на държавното управление. Пенсионното задължение обаче може да не е включено като пасив в баланса на нито една от единиците, които прехвърлят и поемат задълженията. Например, когато се прехвърлят на държавното управление, пенсионните задължения могат да бъдат слети със схема за социална сигурност, за която не се признава пасив.

20.275 В този контекст такова еднократно плащане следва да се разглежда като предплащане на осигурителни вноски. Като се отчитат различните договорености, които се наблюдават в практиката, и с цел да се избегне всяко изкривяване на изчислението на някои агрегирани суми, като например трудовите разходи и задължителните налози, еднократната сума се записва като финансов аванс (F.8), предплащане на различни текущи трансфери (D.75), които ще бъдат записани в бъдеще пропорционално на свързаните плащания на пенсии. В резултат на това еднократното плащане не оказва въздействие върху нето предоставените/нето получените заеми на сектор „Държавно управление“ през годината на трансфера на задълженията.

Публично-частни партньорства

Обхват на ПЧП

- 20.276 Публично-частните партньорства (ПЧП) представляват сложни, дългосрочни договори между две единици, едната от които обикновено е корпоративно предприятие (или група от корпоративни предприятия, частни или държавни), наричано оператор или партньор, а другата обикновено е единица на държавното управление, наричана възложител. ПЧП са свързани със значителни капиталови разходи за създаване или реновиране на дълготрайни активи, които корпоративното предприятие извършва, след което експлоатира и управлява активите, за да произвежда и предоставя услуги или на единицата на държавното управление или на обществеността от нейно име.
- 20.277 В края на договора възложителят обикновено придобива юридическа собственост върху дълготрайните активи. В повечето случаи дълготрайните активи са характерни за някои основни обществени услуги, като например училища и университети, болници и затвори. Те могат да бъдат също инфраструктурни активи, защото много от големите проекти, които са стартирани чрез ПЧП, са свързани с предоставянето на транспортни, комуникационни, комунални и други услуги, които обикновено се описват като инфраструктурни услуги.
- 20.278 Следното общо описание включва най-честите счетоводни проблеми: дадено корпоративно предприятие е съгласно да придобие група дълготрайни активи и след това да използва тези активи заедно с други вложения в производството ресурси, за да произвежда услуги. Тези услуги могат да бъдат предоставени на държавното управление или за употреба като входни ресурси в неговото собствено производство, като например услуги по поддръжка на моторни превозни средства, или за разпространение сред обществото без плащане, като например образователни услуги, в който случай държавното управление ще извършва периодични плащания през срока на договора, а корпоративното предприятие очаква да възстанови своите разходи и да получи достатъчна норма на възвръщаемост на своята инвестиция от тези плащания.
- 20.279 Договорите за ПЧП по тук даденото определение са свързани с плащане от страна на възложителя към оператора на такси за „наличие“ или „търсене“, и като такива представляват споразумение за обществена поръчка. За разлика от други дългосрочни договори за услуги се създава специален актив. Следователно договорът за ПЧП предполага закупуване от държавното управление на услуга, която е произведена от партньор чрез създаване на актив. Може да има много варианти в договорите за ПЧП по отношение на разпореждането с активите в края на договора, изискваната експлоатация и поддръжка на активите по време на договора, цената, качеството и обема на произведените услуги и т.н.
- 20.280 Когато корпоративното предприятие продава услугите директно на обществото, например чрез пътна такса, договорът се счита за концесия, а не ПЧП. Цената се регулира от държавното управление по редовните процедури и се определя на равнище, което корпоративното предприятие смята, че ще му позволи да си покрие разходите и да постигне достатъчна възвръщаемост от

инвестицията си. В края на договорния период държавното управление може да стане юридически собственик и да получи оперативен контрол над активите, вероятно без да е необходимо плащане.

- 20.281 В договора за ПЧП корпоративното предприятие придобива дълготрайните активи и е юридическият собственик на активите през срока на договора, понякога със съдействието на държавното управление. Договорът често изисква активите да отговарят на дизайна, качеството и капацитета, посочени от държавното управление, да се използват по начина, посочен от държавното управление, за производство на услугите, които се изискват по договор, и да се поддържат в съответствие със стандартите, определени от държавното управление.
- 20.282 Освен това активите обикновено имат срок за експлоатация, който е много по-дълъг от срока на договора, така че държавното управление може да контролира активите, да носи рисковете и да получава облагите през голяма част от експлоатационния срок на активите. Поради това често е трудно да се определи дали корпоративното предприятие или държавното управление носи по-голямата част от рисковете и получава по-голямата част от ползите.

Икономическа собственост и разпределение на актива

- 20.283 Както и в случаите на лизинг, икономическият собственик на активите в дадено ПЧП се определя чрез оценка на това коя единица носи по-голямата част от рисковете и коя единица се очаква да получи по-голямата част от облагите от активите. Активът ще се разпреди към тази единица и съответно към бруто образуването на основен капитал. Основните елементи на риска и облагата, които следва да бъдат оценени, са:
- а) строителен риск, който включва надхвърляне на разходите, вероятност от допълнителни разходи в резултат на забавено предаване, неизпълнение на спецификации или строителни норми и правила, рискове, свързани с околната среда, и други рискове, които изискват плащания към трети страни,
 - б) риск, свързан с наличността, който включва вероятността от допълнителни разходи, като например поддръжка и финансиране, и налагането на санкции, защото обемът или качеството на услугите не отговаря на стандартите, посочени в договора,
 - в) риск, свързан с търсенето, който включва възможността търсенето на услугите да е по-голямо или по-малко от очакваното,
 - г) остатъчна стойност и риск от излизане от употреба, което включва риска стойността на актива да бъде по-ниска от неговата очаквана стойност в края на договора и степента, в която държавното управление има право на избор дали да придобие активите,
 - д) наличието на финансиране от възложителя или предоставяне на гаранции, или клауза за изгодно прекратяване, по-специално в случаи на прекратяване по инициатива на оператора.

- 20.284 Риските и облагите са за оператора, ако строителният риск и един от двата риска — свързаният с търсенето или с наличността, са били действително прехвърлени. Мажоритарното финансиране, наложените гаранции, покриващи по-голямата част от финансирането, или клаузите за прекратяване, предвиждащи възстановяване на по-голямата част от разходите на доставчика на финансите в случаи на прекратяване по инициатива на оператора, водят до липсата на ефективно прехвърляне на който и да било от посочените рискове.
- 20.285 Освен това, поради специфичността на договорите за ПЧП, които са свързани със сложни активи, и когато оценката на рисковете и облагите не е категорична, уместен въпрос е коя единица има решаващо влияние по отношение на характера на актива и как се определят условията на услугите, произвеждани с актива, по-специално:
- степента, в която държавното управление определя дизайна, качеството, размера и поддръжката на активите,
 - степента, в която държавното управление може да определя произвежданите услуги, единиците, на които се предоставят услугите, и цените на произвежданите услуги.
- 20.286 Клаузите на всеки договор за ПЧП се оценяват, за да се реши коя единица е икономическият собственик. Поради сложността и разнообразието на ПЧП следва да се разгледат всички факти и обстоятелства на всеки договор и след това да се подбере отчетното третиране, което в най-голяма степен отразява основните икономически взаимоотношения.

Отчетни въпроси

- 20.287 Ако корпоративното предприятие е оценено като икономическият собственик и, което е обичайно, ако държавното управление получава законната и икономическата собственост в края на договора без изрично плащане, тогава се записва операция за придобиването на активите от държавното управление. Един общ подход е държавното управление постепенно да сформира финансова претенция и корпоративното предприятие постепенно да начислява съответен пасив, така че стойността и на двете да е равна на очакваната стойност на активите в края на договорния срок. Прилагането на този подход изисква съществуващите монетарни операции да бъдат регрупирани или да бъдат осъществени нови операции, като се използват допусканията за очакваните стойности на активите и лихвените проценти. Това предполага разделяне на плащанията на ПЧП, когато активът на ПЧП не е включен в баланса на държавното управление, на компонент, който представлява придобиването на финансов актив.
- 20.288 Алтернативен подход е в края да се запише промяната на законната и икономическата собственост като капиталов трансфер в натура. Подходът на капиталовия трансфер също не отразява основната икономическа реалност, но ограниченията по отношение на данни, несигурността по отношение на остатъчната стойност на активите и договорните условия, които позволяват упражняването на различни варианти от всяка от страните, правят използването на подхода на капиталовия трансфер най-целесъобразно.

20.289 Друг значителен проблем възниква, когато държавното управление бъде оценено като икономически собственик на активите, но не извършва никакви явни плащания в началото на договора. С цел осъществяване на придобиването следва да бъде извършена съответна операция. Най-честата идея е придобиването да се извърши с условен финансов лизинг, поради сходството с действителния финансов лизинг. Прилагането на този вариант обаче зависи от специфичните договорни условия, как се тълкуват те и евентуално други фактори. Например може да бъде условно начислен заем, а действителните плащания от държавното управление към корпоративното предприятие, ако съществуват, може да се прегрупират, така че част от всяко плащане да представлява погасяване на заема. Ако няма действителни плащания от страна на държавното управление, е възможно да бъдат осъществени немонетарни операции за плащанията по заема. Друг начин за плащане от държавното управление за актива би могло да бъде предплащане по оперативен лизинг, ако оперативен лизинг е условно начислен, или предоставяне на нематериален актив за правото на корпоративното предприятие на достъп до активите за производството на услуги.

20.290 Друг важен проблем се отнася до измерването на производството. Каквито и решения да бъдат взети относно коя единица е икономическият собственик на активите по време на договорния период и как държавното управление в крайна сметка ги придобива, трябва да се внимава производството да бъде правилно измерено. Отново — има варианти, чиято желателност варира според точната ситуация и наличието на данни. Трудността възниква, когато бъде оценено, че държавното управление е икономическият собственик на активите, но активите се използват от корпоративното предприятие за производството на услуги. Желателно е да се покаже стойността на капиталовите услуги като разходи за производството на корпоративното предприятие, но това може да изисква условно начисляване на оперативен лизинг, което от своя страна може да изисква действителни операции или създаване на немонетарни операции, за да се идентифицират плащанията по лизинга. Алтернатива на това е да се покаже стойността на капиталовите услуги в сметка „Производство“ на сектор „Държавно управление“, но продукцията на държавното управление да се класифицира по същия начин, както класификацията на продукцията на корпоративното предприятие, така че общата продукция в икономиката да бъде правилно класифицирана.

Операции с международни и наднационални организации

20.291 Операции възникват между резидентни единици и международни или наднационални организации, класифицирани в сектор „Останал свят“.

20.292 Пример за такива операции е между резиденти, различни от държавно управление, и институции на Европейския съюз, когато те се считат за главните страни по операцията, въпреки че единиците на държавното управление изпълняват ролята на междинни агенти при насочването на средствата. Записването на основните операции се извършва направо между двете страни и не засяга сектор „Държавно управление“. Ролята на държавното управление се записва като финансова операция (F.89).

20.293 Видовете записване на конкретни операции между национални резиденти и институции на Европейския съюз са изложени по-долу за различни категории:

- а) *данъци*: някои данъци върху продуктите, като вносни мита и акцизи, се плащат на институциите на Европейския съюз или други наднационални организации. Те представляват три категории:
- 1) тези, които са директно платими, като например в миналото данъка на Европейската общност за въглища и стомана върху минното дело и железодобивните и стоманопроизвеждащи предприятия, се записват директно;
 - 2) тези, които се събират от държавните управления като агенти от името на институциите на Европейския съюз или други наднационални организации, но при които данъкът се счита за директно платим от резидентните производители. Примери за това са данъците върху внасяните земеделски продукти, монетарните компенсаторни суми, налагани върху вноса и износа, данъците върху производството на захар и данъкът върху изоглюкозата, данъците при съвместна отговорност върху млякото и житните култури, както и митата, налагани въз основа на интегрираната тарифа на Европейския съюз. Те се записват директно от производителите към наднационалната организация, а ролята на държавното управление е като посредник и се записва като финансова операция;
 - 3) вземания по данъка върху добавената стойност във всяка държава-членка. Те се записват като вземания от националното държавно управление, като сумите, които държавите-членки предоставят на Европейския съюз, се записват като текущ трансфер (D.76). Моментът на записване на трансфера от държавното управление е, когато той трябва да бъде платен,
- б) *субсидии*: всички субсидии, които са директно платими от наднационални организации на резидентни производители, се записват като директно платими от наднационалната организация, а не от резидентна единица на държавното управление. Субсидиите, платими на резидентни производители, които се насочват през единици на държавното управление, като посредници, се записват по подобен начин директно между главните страни, но се създават също така записи в *други сметки за вземания/дължими суми* (F.89) във финансовите сметки на държавното управление,
- в) *различни текущи трансфери*: вноските в бюджета на Европейския съюз от държавите-членки за третия и четвъртия вид плащане, предназначени да предоставят на Европейския съюз неговите собствени ресурси. Третият ресурс се изчислява чрез прилагане на плоска ставка към базата на данъка върху добавената стойност на всяка държава-членка. Четвъртият ресурс се основава на brutния национален доход на всяка държава-членка. Тези плащания се считат за задължителни трансфери от държавните

управления към Европейския съюз. Те са класифицирани като различни текущи трансфери и се записват, когато следва да бъдат платени,

- г) *текущо международно сътрудничество*: повечето други текущи трансфери, в брой или в натура, между държавното управление и нерезидентни единици, в това число международни организации, се класифицират като текущо международно сътрудничество. То включва текуща помощ за развиващи се държави, работни заплати, платими на учители, съветници и други агенти на държавното управление, за дейност в чужбина. Една характеристика на текущото международно сътрудничество е, че то се състои от трансфери, които се извършват на доброволна база,
- д) *капиталови трансфери*: инвестиционни субсидии, в брой или в натура, както и други капиталови трансфери, по-специално като насрещна операция на анулиране на дълг или поемане на дълг, може да са платими към или за получаване от международна или наднационална организация,
- е) *финансови операции*: някои финансови операции, обикновено заеми, може да се записват, когато са отпуснати от международни организации, като например Световната банка и Международния валутен фонд. Инвестициите на държавното управление в капитала на международни и наднационални организации, освен Международния валутен фонд, се класифицират като *други видове собствен капитал* (F.519), освен ако няма възможност за погасяване, в който случай те се класифицират като *текущо международно сътрудничество*.

20.294 Институциите на Европейския съюз извършват значителни текущи и капиталови трансфери чрез Структурните фондове, като Европейския социален фонд, Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд. Крайните бенефициери на тези трансфери могат да бъдат държавното управление или единици, различни от държавното управление.

20.295 Субсидиите, плащани от Структурните фондове, често са свързани със съфинансиране, при което Европейският съюз съвместно финансира дадена инвестиция, направена от държавното управление. Може да има комбинация от предплащания и междинни и крайни плащания, които могат да бъдат насочвани през поне една единица на държавното управление. Резидентните единици на държавното управление също може да извършват авансови плащания на постъпления, очаквани от Европейския съюз.

20.296 Когато единици, различни от държавното управление, са бенефициери, всички плащания, извършени предварително от държавното управление за сметка на касови постъпления от Европейския съюз, се записват като финансови операции в *други сметки за вземания/дължими суми*. Насрещната страна в тази финансова операция е Европейският съюз, ако е настъпил моментът на начисляване на нефинансовата операция, в противен случай това е бенефициерът. Позициите по сметките за вземания/дължими суми се анулират при плащането на сумата.

- 20.297 Моментът на записването на съфинансираните разходни трансфери на държавното управление е моментът на даване на разрешението от Европейския съюз.
- 20.298 Може да има обстоятелства, при които авансите на държавното управление надвишават допустимата сума, след като тя бъде определена чрез процеса на разрешаване. Ако бенефициерът е в състояние да възстанови сумата на надвишението, това анулира неговите *други сметки за дължими суми* при държавното управление. Ако бенефициерът не може да ги възстанови, тогава се записва капиталов трансфер от държавното управление, който анулира *други сметки за дължими суми*.
- 20.299 Когато бенефициерите са единици на държавното управление, приходите на държавното управление се изтеглят напред във времето, за да съвпаднат с времето на разходите, което представлява отклонение от общите правила за момента на записване на такива трансфери. Ако има значителна времева разлика между извършване на разходите от страна на държавното управление и получаването на средствата, тогава приходите могат да бъдат записани, когато бъде представена претенцията към Европейския съюз. Това се прилага само когато няма надеждна информация за момента на разходите, сумите са големи или времевата разлика между разхода и представяне на претенцията е малка.
- 20.300 Всички авансови плащания от Европейския съюз към единици на държавното управление като крайни бенефициери при стартиране на многогодишни програми се записват като финансови аванси.

Подпомагане за развитие

- 20.301 Държавните управления предоставят подпомагане на други държави, като предоставят заеми при лихвени проценти, които умишлено са по-ниски от пазарния лихвен процент за заеми със сравним риск (заеми с отстъпка, както е описано в раздел 2), или безвъзмездни помощи в брой или в натура.
- 20.302 Записването на международното подпомагане под формата на безвъзмездни помощи в натура, като доставки на хранителни запаси, често създава трудности. Цените на стоките или услугите, които се доставят в натура, като хранителни запаси, в получаващата държава може да са много различни от цените в държавата донор. Като общо правило стойността на дарението за получателя следва да се разглежда като равна на разхода за предоставяне на подпомагането на получателя. Това означава, че следва да се използват цените на държавата донор като база за изчисление на стойността на дарението. В допълнение към самите стоки и услуги, всички допълнителни разходи, които могат да бъдат установени при доставката на стоки или услуги, следва да бъдат включени, като транспорт до чуждата държава, доставка в рамките на въпросната държава, възнаграждение на наетите лица на държавното управление на държавата донор, които подготвят пратките или проследяват тяхната доставка, застраховка и т.н.

IV. ДЪРЖАВНИЯТ СЕКТОР

20.303 Държавният сектор се състои от сектор „Държавно управление“ и държавните корпоративни предприятия. Елементите, от които се състои държавният сектор, вече са представени в структурата на основните сектори на системата, като те могат да бъдат прегрупираны с цел изготвяне на сметките на държавния сектор. Това става чрез събиране на подсекторите на сектор „Държавно управление“ и държавните подсектори на нефинансовите и финансовите предприятия.

Нефинансови предприятия	Финансови предприятия	Сектор „Държавно управление“	Организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата	Домакинства
Държавни	Държавни	Държавен	Частни	Частни
Частни	Частни			

20.304 Държавните финансови предприятия могат да бъдат допълнително разделени на централна банка и други държавни финансови предприятия, които от своя страна могат допълнително да се подразделят на подсектори на финансовите предприятия по целесъобразност.

Държавният сектор и неговите подсектори

Сектор „Държавно управление“				Държавни корпоративни предприятия		
Централно държавно управление	Федерално държавно управление	Местно държавно управление	Социал на сигурност	Държавни нефинансови и предприятия	Държавни финансови предприятия	
					Централна банка	Други държавни финансови предприятия

20.305 Сметките на държавния сектор могат да бъдат структурирани в съответствие с рамката и поредицата от сметки на ESA и по принцип както консолидираните, така и неконсолидираните версии са аналитично полезни. Алтернативни представяния като консолидирани и неконсолидирани еквиваленти на представянето като държавна финансова статистика, описано по-горе в настоящата глава, също са полезни.

20.306 Всички институционални единици, включени в държавния сектор, са резидентни единици, контролирани от държавното управление както пряко, така и непряко — общо чрез единици на държавния сектор. Контролът върху едно образувание се определя като способността да се определя общата политика на това образувание. Това е описано по-подробно по-долу.

20.307 Разграничението между единица на държавния сектор, която е част от сектор „Държавно управление“, или държавно корпоративно предприятие, се определя чрез пазарно/непазарно изпитване, както е описано в глава 3 и по-горе. Непазарните единици на държавния сектор се класифицират в сектор „Държавно управление“, а пазарните единици на държавния сектор се класифицират като държавни корпоративни предприятия. Единственото изключение от това общо правило е за някои финансови институции, които наблюдават или обслужват финансовия сектор, които се класифицират като държавни финансови предприятия без оглед на това дали са пазарни или непазарни.

20.308 Правната форма на един орган не е показателна за неговата секторна класификация. Например някои законно учредени корпоративни предприятия на държавния сектор може да са непазарни единици и следователно да са класифицирани в сектор „Държавно управление“, а не като държавни корпоративни предприятия.

Контрол върху държавния сектор

20.309 Контролът върху дадена резидентна единица на държавния сектор се определя като способността за определяне на общата политика на единицата. Това може да става чрез преки права на отделна единица на държавния сектор или колективни права на много. Следва да бъдат взети предвид следните показатели за контрол:

- а) *права да се назначава, да се отстранява или да се налага вето на по-голямата част от длъжностните лица, съвета на директорите и т.н.* Правата да се назначава, отстранява, одобрява или налага вето на по-голямата част от управителния съвет на едно образувание са достатъчни за определяне на контрол. Тези права могат да бъдат притежавани пряко от една единица на държавния сектор или непряко — общо от единици на държавния сектор. Ако първият набор от назначения се контролира от държавния сектор, но последващите смени не подлежат на този контрол, тогава образуването остава в държавния сектор до момента, в който назначението на по-голямата част от директорите вече не е контролирано;
- б) *права да се назначава, да се отстранява или да се налага вето на ключовия персонал.* Ако контролът на общата политика действително се определя от влиятелните членове на съвета, като главен изпълнителен директор, председател и финансов директор, тогава правомощията за назначаване, отстраняване или налагане на вето на този персонал са с по-голяма тежест;
- в) *права да се назначава, да се отстранява или да се налага вето на по-голямата част от назначенията на ключови комитети на образуването.* Ако ключови фактори на общата политика, като възнаграждения на висшите служители и бизнес стратегия, са делегирани на подкомитети, тогава правата да се назначават, отстраняват или да се налага вето на директори на тези подкомитети представляват фактори, определящи контрола;

- г) *собственост на по-голямата част от акциите с право на глас.* Това обикновено определя контрола, когато решенията се вземат на база „една акция — един глас“. Акциите могат да бъдат притежавани пряко или непряко, като акциите, притежавани от всички единици на държавния сектор, се агрегират. Ако решенията не се вземат на база „една акция — един глас“, ситуацията следва да бъде анализирана, за да се провери дали държавният сектор има мнозинство от гласовете;
- д) *права по специални акции и опции.* Тези златни и специални акции в миналото бяха обичайни в приватизирани корпоративни предприятия, но присъстват и в някои предприятия със специално предназначение. В някои случаи те дават на образувания на държавния сектор определени остатъчни права за защита на интереси, които могат да бъдат постоянни или ограничени във времето. Наличието на такива акции само по себе си не е показател за контрол, но трябва да бъде внимателно анализирано, по-специално обстоятелствата, при които могат да бъдат упражнявани правомощията. Ако правомощията оказват въздействие върху текущата обща политика на образуванието, те са важни за решенията относно класификацията. В други случаи те могат да бъдат резервни правомощия, които могат да предоставят права за контрол върху общата политика в спешни случаи и т.н., които се счита, че не са от значение, ако не засягат текущата политика, въпреки че в случай на тяхното упражняване те обикновено водят до незабавно прекласифициране. Съществуването на опция за образувания на държавния сектор за купуване на акции при определени обстоятелства представлява подобна ситуация, като е необходима преценка дали правомощията за упражняване на опцията засягат общата политика на образуванието;
- е) *права на контрол чрез договорни споразумения.* Ако всички продажби на дадено образувание са към едно образувание на държавния сектор или група от образувания на държавния сектор, има възможност за господстващо влияние, което може да бъде преценено като контрол. Наличието на други клиенти или възможността за други клиенти обикновено е показател за това, че образуванието не се контролира от единици на държавния сектор. Ако дейността на образуванието с клиенти, различни от държавния сектор, е ограничена в резултат на влиянието на държавния сектор, тогава това е показател за контрол от държавния сектор;
- ж) *права за контрол в резултат на споразумения/разрешение за получаване на заем.* Заемодателите често налагат контролни механизми като условия за отпускане на заеми. Ако държавният сектор наложи контролни механизми чрез предоставяне на заеми или с цел защита на своята експозиция към риск в резултат на гаранция, които са по-строги от тези, които образувание на частния сектор обичайно би се наложило да приеме от банка, тогава това е показател за контрол. Ако едно образувание изисква разрешение от държавния сектор, за да получи заем, тогава това е показател за контрол;
- з) *контрол чрез прекомерно регулиране.* Когато регулирането е толкова строго, че то в действителност диктува общата политика на бизнеса, то е

форма на контрол. В някои случаи държавните органи могат да оказват сериозна регулаторна намеса, по-специално в области като монополи и приватизирани комунални услуги, при които има елемент на държавни услуги. Възможно е да има регулаторна намеса във важни области като ценообразуване, без образуването да прехвърля контрола върху общата политика. Изборът да се навлезе или да се работи в силно регулирана среда е показател, че образуването не е предмет на контрол;

- и) *други*. Контролът може също така да бъде получен въз основа на законоустановени правомощия или права, съдържащи се в учредителния акт на образуването, например за ограничаване на дейността, целите и експлоатационни аспекти, одобряване на бюджети или предотвратяване на изменение на учредителния акт на образуването, саморазпускане, приемане на дивиденди или прекратяване на неговите взаимоотношения с държавния сектор. Едно образуване, което е изцяло или почти изцяло финансирано от държавния сектор, се счита за контролирано, ако контролните механизми на този източник на финансиране са достатъчно рестриктивни, че да диктуват общата политика в тази област.

20.310 Всяко класифициране трябва да бъде преценявано само по себе си, като не всички тези показатели могат да са от значение за даден индивидуален случай. Някои показатели, като а), в) и г), са достатъчни сами по себе си за установяване на контрол. Що се отнася до другите, няколко отделни показателя могат заедно да сочат наличието на контрол.

Централни банки

20.311 Централните банки обикновено се приемат за държавни финансови предприятия, дори в случаи, когато техният единствен или мажоритарен юридически собственик е различен от държавното управление. Те се считат за държавни корпоративни предприятия, предвид това че държавните управления притежават икономическата собственост или упражняват контрол чрез други средства.

20.312 Централната банка е финансов посредник, чиято дейност е предмет на специални правни разпоредби и която е поставена под общия контрол на държавното управление, което представлява националните интереси, въпреки че централната банка се ползва с голяма степен на автономност или независимост по отношение на упражняването на своята основна дейност (по-специално паричната политика). Ключовият въпрос тук е признаването на основната функция и дейност на централната банка — да управлява националните резервни активи, да емитира националната валута и да провежда монетарната политика — а не нейният правен статут. Държавното управление често има формално право на постъпления от ликвидация.

20.313 Поради наличието на такива права на бенефициера или поради ролята на държавното управление, собствеността на държавното управление върху собствения капитал на централната банка или най-малко върху резервните активи, управлявани от централната банка, се признава в националните сметки като икономическа собственост, дори в такива обстоятелства, при които няма юридическа собственост.

Държавни квазикорпоративни предприятия

- 20.314 Държавните квазикорпоративни предприятия не притежават правните характеристики на независими корпоративни предприятия, но функционират достатъчно различно от своите собственици и по-скоро като образувания в сектор „Нефинансови предприятия“ или „Финансови предприятия“, които трябва да бъдат признати за институционални единици.
- 20.315 Дейностите на квазикорпоративните предприятия трябва да бъдат обособени, като наличието на достатъчно информация позволява да се изготви пълен набор от сметки (вж. параграф 2.13, буква е)) и да бъдат пазарни единици.

Предприятия със специално предназначение и нерезиденти

- 20.316 Образованията на държавния сектор могат да създават или използват предприятия със специално предназначение (ПСП) или дружества със специална цел. Тези единици често нямат наети лица или нефинансови активи и се характеризират със слабо изразено физическо присъствие, освен наличието на „фирмена табелка“, която потвърждава мястото на тяхната регистрация. Те може да са резидентни на друга територия.
- 20.317 Създадените от държавния сектор единици, представляващи ПСП, трябва да бъдат проучени, за да се провери дали имат правомощия да действат самостоятелно, дали дейността им е ограничена и дали носят рисковете и облагите, свързани с активите и пасивите, които притежават. Ако не изпълняват тези критерии, те не се признават за отделни институционални единици и, ако са резидентни, се консолидират в единицата от държавния сектор, която ги е създала. Ако не са резидентни, те се признават за част от „Останал свят“ и всички операции, които предприемат, се пренасочват през единицата на държавния сектор, която ги е създала.
- 20.318 Нерезидентни международни съвместни предприятия между държавни управления, при които нито една страна няма контрол върху образуванието, се разпределят пропорционално между държавните управления като условни резиденти единици.

Съвместни предприятия

- 20.319 Единиците от държавния и от частния сектор могат да стартират съвместно предприятие, при което се създава институционална единица. Единицата може да сключва договори от свое собствено име и да набира средства за своите собствени цели. Тази единица се отнася към държавния или частния сектор според това коя страна я контролира.
- 20.320 На практика в повечето съвместни предприятия има съвместен контрол. Ако единицата е класифицирана като непазарна, по правило тя се класифицира в сектор „Държавно управление“, тъй като нейното поведение е това на единица на държавното управление. Ако единицата е класифицирана като пазарен производител и контролът е разделен поравно, тогава единицата се разделя на две части, едната от които е разпределена за държавния сектор, а другата — за частния сектор.